

Förvaltningshögskolans rapport
nr 36

Sveriges kommunala kulturpolitiker

[Korrekturversion – ej identisk med
tryckt version]

David Karlsson

Sveriges kommunala kulturpolitiker

David Karlsson

Första upplagan

Första tryckningen

© 2001:

Författaren

Omslagsidé:

Stefan Petersson

Tryckning:

Elanders Graphic Systems

ISSN:

1401-7199

Företal

I David Karlssons rapport "Sveriges kommunala kulturpolitiker" får vi, baserat på en enkät med ledamöter av kulturnämnder och motsvarande i alla Sveriges kommuner, en bred beskrivning av de kommunalt förtroendevalda som ansvarar för kommunernas kulturpolitik. Enkäten är en del av ett pågående doktorsavhandlingsprojekt i offentlig förvaltning. Den doktorsavhandling som ska komma ut ur projektet kommer att behandla den kommunala kulturpolitiken ur ett idéanalytiskt perspektiv.

Förvaltningshögskolan vid Göteborgs universitet är den enda institutionen i Sverige där det anordnas forskarutbildning i ämnet offentlig förvaltning. I ämnet studeras med ett mångvetenskapligt teori- och metodperspektiv den offentliga förvaltningen, dess strukturer, aktörer och processer, och den offentliga förvaltningens relationer till omvärlden.

I den forskning som bedrivs vid Förvaltningshögskolan ligger en tyngdpunkt på lokal och regional politik och förvaltning. Institutionen är på detta fält bland del eldande i Sverige och deltar i olika nationella, nordiska och europeiska projekt och nätverk. David Karlssons projekt om den kommunala kulturpolitiken, som här får en första delrapportering, är ett gott exempel på den livaktiga kommunforskningen vid institutionen.

Henry Bäck
Professor i offentlig administration
särskilt kommunal politik och förvaltning

Förord

Under år 2000 fick alla Sveriges kommunala kulturpolitiker chansen att svara på en omfattande postenkät. Enkäten är en viktig del av mitt, David Karlssons, pågående avhandlingsprojekt kring temat kommunal kulturpolitik i ett idéanalytiskt perspektiv. Huvuddelen av enkäten berörde därför ämnen där de ideologiska aspekterna av den lokala kulturpolitiken stod i centrum, och dessa frågor kommer att behandlas vidare i kommande studier.

Denna skrift är den första publicerade avrapporteringen från enkäten och fyller som sådan två syften. För det första som en i huvudsak deskriptiv kartläggning av de politiker som handhar kulturfrågorna i våra kommuner och deras situation. För det andra som en teknisk rapport där undersökningens genomförande presenteras och bortfallsanalys genomförs.

Enkäten finansierades av Centrum för forskning om offentlig sektor (Cefos) vid Göteborgs universitet och de bistod också på ett förtjänstfullt sätt vid administrationen av tryckning, utskick och insamling av enkät och påminnelser. Ett särskilt tack riktas till forskningssekreterare Karin Sutherland. Som formell projektledare står min handledare, professor Henry Bäck, förutan vars medverkan underökningen inte hade kommit till stånd.

David Karlsson

Innehåll

Att kartlägga en politikerkår	1
Vad är kommunal kulturpolitik?	2
Rapportens upplägg	4
Kulturnämnder och nämndkultur	5
Konflikter i kulturpolitiken.....	11
Avstånd mellan partierna	15
Vilka är våra lokala kulturpolitiker?	22
Kön, ålder och utbildning	23
Sysselsättning och samhällsklass	29
Kulturpolitikernas rötter	36
Religion.....	39
Kulturpolitikerna, partiet och kunskapen	42
Kulturpolitikerna och kulturen	54
Erfarenhet av kultur.....	55
Synen på medborgare och kulturservice i kommunen	64
Enkäten <i>Kommunal kulturpolitik - en teknisk rapport</i>	70
Urval	70
Pilotstudien	72
Enkätens utformning och kodning	72
Utskick	75
Svar och bortfall	75
Referenser	84

Att kartlägga en politikerkår

Få samhällsgrupper i Sverige är så väl studerade och flitigt enkäterade som våra politiker. Motiven bakom det stora intresset för de förtroendevalda bottnar givetvis i omsorg inför, och vilja till kritisk granskning av, vårt representativa styrelseskick. En viktig uppgift i detta sammanhang är att bedöma tillståndet i demokratin i termer av åsiktsöverensstämmelse och graden av social representativitet i förhållandet mellan väljare och valda. Men undersökningarna bidrar också till en djupare förståelse för hur det politiska systemet fungerar. Vilka våra politiker är, och vilka åsikter de har, är väsentliga kunskaper för att förstå och utvärdera den förda politiken.

I denna rapport skall vi rikta vår uppmärksamhet mot en speciell grupp av förtroendevalda, nämligen Sveriges kommunala kulturpolitiker. Den enkätundersökning som ligger till grund för rapporten är en del av ett projekt vars huvudintresse är fokuserat mot de ideologiska aspekterna av kommunal politik, men jag anser att den myckna information som samtidigt inhämtats om våra kommunala kulturpolitiker själva och deras situation är av ett sådant intresse att den förtjänar en egen rapport. Dessutom är det, mig veterligen, första gången som en omfattande enkätundersökning koncentrerat sig på en politikerkår inom en speciell sektor.

Vad är kommunal kulturpolitik?

Kultur är subjektivt och finns integrerat överallt ... kultur för mig är "känsla"

Moderat, Västergötland

Kulturen i min lilla kommun ... är av ganska låg nivå. I folkmun är det hembränt, fyllekörning och Sven-Ingvars.

Socialdemokrat, Värmland

Vill man utforska ett politikområde, och den politikerkår som ansvarar för detsamma, måste man avgränsa det och ge det en godtagbar definition. Men att finna en sådan av vare sig kultur eller kulturpolitik är inte alltid lätt (jämför diskussioner i Jill Onsér-Franzén 1992, och Hans Hauge och Henrik Horstbøll (red) 1989). Jag har valt den praktiska vägen genom att använda en utpekande definition (jämför Geir Vestheim 1997). Det som i denna rapport kommer att avses med kultur är de företeelser som kommunerna själva i allmänhet anser vara föremål för det de kallar kulturpolitik. Kulturell verksamhet förekommer visserligen i många sammanhang utanför den formella kommunala kultursektorn, bland annat i skolan, i vården, inom plan- och byggsektorn etc, men att gå utöver vad kommunerna redan redovisar gemensamt, i till exempel statistik och planer, skulle medföra mycket, och förmodligen ofruktligt, merarbete.

Definitionen innebär att den kommunala kulturpolitiken (i ekonomiska och personella mått mätt) domineras av tre verksamheter: bibliotek, musik- och kulturskola samt stöd till organisationer som bedriver studieverksamhet eller andra kulturella aktiviteter. Därutöver kommer en mängd uppgifter – så kallad allmän kulturverksamhet – vars existens i de flesta fall är beroende av den lokala

situationen, såsom till exempel museer, teatrar, festivaler och evenemang etc. I praktiken ansluter definitionen därmed till, med kultursociologen Per Mangsets termer, ett utvidgat kulturbegrepp, snarare än ett snävare kvalitativt eller ett bredare samhällsvetenskapligt (Per Mangset 1994).

Tabell 1: Vad ingår i politikområdet kommunal kulturpolitik?

Om du fick avgöra vad som skulle innefattas under rubriken kommunal kulturpolitik, anser du då att följande verksamheter skulle räknas dit?

	Ja	Delvis	Nej	Vet ej
Bibliotek	97	2	1	0
Kultur- och musikskola	87	10	2	0
Museer	81	15	3	1
Kulturminnesvård	80	16	3	0
Teatrar, konsertlokaler	79	18	3	1
Offentliga utsmyckningar	62	32	5	1
Stöd till föreningar	58	34	7	1
Stöd till studieverksamhet	50	37	11	1
Festivaler/evenemang	36	53	10	1
Idrott och fritid	28	36	34	2
Integration av invandrare	27	49	21	3
Skola och utbildning	24	36	38	2
Parkskötsel	15	30	52	3
Miljövård	14	40	43	3

Kommentar: Tabellen visar i vilken grad Sveriges kommunala kulturpolitiker anser att olika verksamhetsområden faller inom ramen för den kommunala kulturpolitiken. Svaren anges i (rad)procent av alla svarande.

För att undersöka i vilken grad den utpekande definitionen överensstämmer med kulturpolitikernas egna uppfattningar om vad som ingår i kulturpolitiken infördes en kontrollfråga i enkäten. Intrycket därifrån är att det finns en viss tendens att ge kulturen en bredare definition. Kommentarer av typen "Allt är kultur" förekom, men det framgår också att de verksamheter som nämnts ovan är de som de

allra flesta politikerna anser ingår i politikområdet kommunal kulturpolitik.

Rapportens upplägg

Rapporten har två huvuddelar: en deskriptiv kartläggning av de svenska kommunala kulturpolitikerna och en teknisk rapport över den enkät som ligger till grund för undersökningen.

Den första delen är i sin tur indelad i tre avsnitt där det inledande är fokuserat på de kulturansvariga nämnderna, och behandlar deras sammansättning, interna och externa konflikter samt avstånden mellan partierna i kulturpolitiken. Det andra avsnittet handlar om kulturpolitikerna och deras egenskaper. Vi kommer in på frågor om social representation, kön och ålder, klasstillhörighet, politikernas ursprung, religion och deras relation till sitt parti. I den tredje delen beskrivs de kommunala kulturpolitikernas förhållande till kulturen, både de egna erfarenheterna och synen på kulturservicen i kommunen.

I den tekniska rapporten beskrivs arbetet med att ta fram enkäten och hur urvalet ser ut. Statistik för svar och bortfall analyseras, och sist i rapporten finns en stor tabell där uppgifter för alla kommuner redovisas.

Kulturnämnder och nämndkultur

fördel med kulturnämnd är större tidsutrymme, nackdel blir att kulturen inte ses som en övergripande strategisk fråga

Socialdemokrat, Jämtland

kulturfrågorna i min kommun sorterar under barn- och utbildning men har så litet utrymme att jag inte anser mig vara kulturpolitiker

Socialdemokrat, Dalarna

Utgångspunkten för denna rapport är alltså att den kommunala kulturpolitiken betraktas som ett separat politikområde för vilket ett speciellt politiskt organ, kulturnämnden, ansvarar. Kulturen är inte särskilt gammal som officiellt politikområde i Sverige. Kulturdepartementet på nationell nivå inrättades till exempel inte förrän 1991. Tidigare sorterade kulturen under utbildnings- och ecklesiastikdepartementen. Ordentligt genomslag som fristående politikområde fick kulturpolitiken i och med den kulturpolitiska propositionen 1974 (Prop 1974:28), och vid samma tid avslutades kommun-sammanslagningarna vilket också innebar startskottet för kulturen som en kommunal sektor. Särskilda kulturnämnder inrättades och på 80-talet hade nästan alla kommuner en egen sådan. Men efter de stora organisationsförändringar som genomförts i kommunerna, främst under 1990-talet, är det färre än var fjärde kommun som har

en nämnd där kultur är det dominerande ansvarsområdet. I den första vågen av nämndsammanslagningar var kultur och fritid en av de populäraste kombinationerna, och idag finns kultur- och fritidsnämnder i 45 procent av Sveriges kommuner.

Tabell 2: Typ av kulturansvarig nämnd

	Kommuner		Politiker	
	Antal	Procent	Antal	Procent
Kulturdominerade nämnder	68	23,5	606	22,6
Kultur och fritidsnämnder	130	45,0	1176	43,9
(Ut)bildningsdominerade nämnder	31	10,7	310	11,6
Barn/ungdomsdominerade nämnder	10	3,5	96	3,6
Breda sektorsövergripande nämnder	22	7,6	237	8,9
Kommunstyrelse (utskott)	23	8,0	204	7,6
Kommundelsnämnd (utskott)	2	0,7	15	,6
Utskott i kommunfullmäktige	3	1,0	32	1,2
Totalt	289	100,0	2676	100,0

Nämndtyper i olika typer av kommuner

	Stor- stad	För- ort	Större stad	Medelstor stad	Industri- kommun	Lands- bygd	Gles- bygd	Övr större	Övr mindre
Kultur	3	12	13	14	9	4	5	3	5
Kultur/Fritid		15	10	19	22	23	7	18	16
Utbildning		5	2	3	12	3	4	1	1
Barn/Ungdom		1		2	1	2	1		3
Sektorsövergr		1		1	4	3	8	2	3
Kommunstyrelse		1			4	4	5	1	7
Kommundel							1	1	
Fullmäktige		1			1			1	
Totalt	3	36	25	39	53	39	31	27	35

Kommentar: I tabellens övre del visas vilka typer av nämnder som kommunerna år 2000 givit ansvar för kulturpolitiken och hur många ordinarie förtroendevalda som sitter i dessa nämnder. I den nedre delen redovisas i vilka slags kommuner (enligt Svenska kommunförbundets typologi för kommungrupper) de olika nämndalternativen har valts. Siffrorna anger antal kommuner och summerar till 289.

I den övriga knappa tredjedelen av kommunerna har man lagt samman kulturen med andra verksamhetsområden, vanligen skola och/eller barnomsorg, och i vissa direkt under kommunstyrelsen.

De rena kulturnämnderna är vanligare i större kommuner, kombinationen kultur och fritid förekommer i de flesta typer av kommuner, utom i de allra största och de allra minsta. Det är också främst i de mindre kommunerna som kulturen hamnat i bredare nämnder.

I denna rapport kallas, för enkelhetens skull, alla lokala förtroendevalda som sitter som ordinarie ledamöter i de kulturansvariga nämnderna för kulturpolitiker. Detta skulle kanske inte alla hålla med om själva. I en särskild fråga fick de svara på vilket politikområde man var mest engagerad i. Tanken bakom frågan var antagandet att vissa av politikerna kanske hamnat i en kulturansvarig nämnd genom tillfälligheternas spel och att man i själva verket hade sitt starkaste engagemang i en helt annan typ av frågor. Dessvärre tolkades frågan av vissa som vilket område de var mest intresserade av medan andra plikttröget försökte föra in vilken typ av frågor man de facto sysslade med. Detta medförde att många bröt mot instruktionen och fyllde i flera alternativ.

Trots dessa tolkningsproblem ger svaren tydliga fingervisningar om att långtifrån alla de tillfrågade identifierar sig som kulturpolitiker. Färre än en tredjedel av de svarande anger kulturen som det område man har det absolut största engagemanget för, och lägger man till dem som angivit flera svarsalternativ inklusive kultur, till exempel kultur och fritid, kommer vi ändå inte upp i hälften.

Det framstår tydligt att kvinnliga politiker betydligt oftare är engagerade i kulturfrågor än män, vilket knappast är förvånande om man betänker att kvinnor i allmänhet är de största kulturkonsumenterna (SOU 1995:85). Skillnaderna mellan partierna är små, med undantag för Centerpartiet, där de kulturengagerade politikerna är särskilt få.

Tabell 3: Vilket politikområde är de kommunala kulturpolitikerna mest engagerade i?

	Alla	Kön		Parti																
		M	Kv	v	s	mp	c	fp	kd	m	övr									
Kulturpolitik	27	22	32	31	27	28	21	28	26	27	24									
Multipla svar inklusive kulturpolitik	19	16	23	13	21	17	13	19	20	18	31									
Allmänpolitik	13	15	9	22	11	13	13	12	10	12	12									
Fritidspolitik	12	16	6	4	14	6	14	7	15	13	5									
Skol-/utbildnings-, omsorgspolitik	18	16	22	21	17	21	23	21	19	16	14									
Ekonomisk, miljö-/planerings-, bygg-, konsument-, turismpolitik	4	6	2	2	3	9	6	8	1	7	3									
Multipla svar exklusive kulturpolitik	5	6	4	2	5	2	6	2	5	6	9									
Annat och "vet ej"	2	2	3	4	2	4	4	2	3	2	2									

Kommentar: Frågan löd "Vilket av följande politikområde är du mest engagerad i? Kryssa för ett alternativ!". De alternativ som angavs var de ovanstående, men i tabellen har några grupperats tillsammans. Dessvärre bröt nästan var fjärde svarande mot instruktionerna och fyllde i fler än ett alternativ. Dessa multipla svar har grupperats i två kategorier beroende på om kulturpolitik var ett av de ingående svaren. Svaren redovisas i procent av alla svarande och uppdelat på kön och parti.

I Tabell 4 ser vi vad man kunde förvänta sig, nämligen att andelen politiker som är mest engagerade i kultur är vanligast förekommande i kulturdominerade nämnder. I kultur- och fritidsnämnder utgör de ungefär halva skaran medan de primärt kulturengagerade är betydligt sällsyntare i övriga nämndsammansättningar.

Vad betyder det då för kulturpolitiken att den handhas av olika typer av nämnder? En uppenbar konsekvens är att i de nämnder som har ansvar för fler verksamhetsområden minskar den andel av tiden som ägnas åt kulturfrågor. I tabellen nedan framgår att kulturen av naturliga skäl tar den mesta tiden i kulturdominerade nämnder och ungefär halva i kultur- och fritidsnämnder. Den tid som kulturen får i övriga nämnder är betydligt mindre. Dessutom är

antagligen siffrorna för dessa nämnder, på grund av frågans bristfälliga konstruktion, högre än vad de borde vara.

Hela 43 procent av kulturpolitikerna anser att kulturen får för litet utrymme i nämndens arbete. Särskilt vanlig är denna föreställning i bredare nämnder. Även många av dem som inte i första hand själva är kulturengagerade menar att kulturen är satt på undantag.

Tabell 4: Andel av arbetet som ägnas kultur i olika nämndtyper

Typ av nämnd	Kultur i procent av arbetet	Andel av politikerna som:	
		... anser detta vara för lite	... är mest engagerade i kulturpolitik
Kulturdominerade nämnder	86	19	69
Kultur- och fritidsnämnder	49	42	50
Kommunstyrelse (utskott)	32	45	18
Kommundelsnämnd (eller motsv)	31	67	1
Barn/ungdomsdominerade nämnder	27	63	16
(Ut)bildningsdominerade nämnder	23	62	25
Utskott i kommunfullmäktige	23	45	17
Breda sektorsövergripande nämnder	23	53	16
Totalt	50	43	44

Kommentar: Den första frågan löd "Ungefär hur stor andel av arbetet i din nämnd ägnas kultur?" och svarsalternativen var 100, 80, 60, 40, 20 eller 0 procent. I tabellen redovisas medelvärden av dessa svar för politiker i de olika nämndtyperna. I vissa fall har de svarande kryssat mellan svarsalternativen och då har detta svar givits ett värde mitt emellan de fasta alternativen. I efterhand skall konstateras att svarskonstruktionen på denna fråga var mer än lovligt bristfällig. Även om de aggregerade siffrorna förmodligen ger ett någorlunda rättvisande resultat hade det naturligtvis varit bättre om de svarande fritt fått ange procentsiffra. Särskilt gäller detta för värden mellan 0 och 20 procent. Den andra frågan var formulerad som ett påstående: "Kulturens andel av min nämnds arbete är idag för liten!" och svaren angavs på en skala från 6 "instämmer helt" till 1 "inte alls". I tabellen redovisas procentandelen som svarat 6, 5 eller 4, det vill säga instämt mer än tagit avstånd från påståendet. Andelen som säger sig vara mest engagerad i kulturpolitik avser de som svarat kulturpolitik eller angivit flera svar inklusive kulturpolitik i frågan som redovisas i Tabell 3.

Tabell 5: Andel politiker som anser att det bör finnas en separat kulturnämnd i kommunen, uppdelat på de som *idag har* respektive *inte har* en sådan.

	Kulturnämnd finns			Kulturnämnd finns	
	Ja	Nej		Ja	Nej
Alla	76	35	Presidieledamot	83	22
Män	74	33	Ordinarie ledamot	73	41
Kvinnor	80	39	Kulturdominerade nämnder	77	
V	76	49	Kultur och fritidsnämnder		34
S	77	34	(Ut)bildningsdominerade nämnder		36
Mp	100	46	Barn/ ungdomsdominerade nämnder		40
C	87	33	Kommunstyrelse (utskott)		39
Fp	73	33	Kommundelsnämnd (utskott)		13
Kd	79	41	Utskott i kommunfullmäktige		25
M	64	27	Breda sektorsövergripande nämnder		39
Övr	87	47	Mest engagerad i kulturpolitik	83	44
Opol	-	25	Mest engagerad i annat område	62	31

Kommentar: Tabellen bygger på påståendet "Det borde/bör finnas en separat kulturnämnd i min kommun!", på vilket politikerna fick ange svar på en skala från 6 "instämmer helt" till 1 "inte alls". Siffrorna redovisar procentandelen som svarat 6, 5 eller 4, det vill säga instämt mer än tagit avstånd från påståendet. Dessvärre kunde påståendet uppfattas felaktigt och ett flertal svar med innebörden "Vi har redan kulturnämnd" noterades. Svaren delas för varje kategori upp på dem som idag har en kulturdominerad nämnd och de som har en annan typ av kulturansvarig nämnd.

Mot bakgrund av floran av nämndkonstellationer som står till buds, de enskilda politikernas högst varierande intressen och den vitt spridda åsikten att kulturen får för litet tidsutrymme i nämndarbetet, kan man fråga sig om en lösning vore att organisatoriskt återgå till en modell med separata kulturnämnder.

Åsikterna bland de lokala kulturpolitikerna om fördelen med separata kulturnämnder går starkt isär. En majoritet av de svarande (58 procent) är emot tanken på renodlade kulturnämnder, men en stor minoritet är för. Som förväntat är det en stor skillnad mellan den grupp som redan idag sitter i en kulturnämnd, där tre fjärdedelar vill

behålla sin nämnd, och de som är ledamöter i övriga nämnder, där en dryg tredjedel förespråkar en separatlösning.

Kvinnor och kulturengagerade, vilket som ovan nämnts ofta är samma personer, är starkare förespråkare för rena kulturnämnder. Jämför man partierna är moderater och folkpartister minst tilltalade av denna idé. I de sammanslagna nämnderna är vänsterpartister de främsta vännerna av kulturnämnder.

Av de olika nämndtyperna finns flest separatister i barn- och ungdomsnämnder. Värt att notera är också att tanken på rena kulturnämnder, föga överraskande, är mest främmande för de sammanslagna nämndernas presidieledamöter. Tanken på att deras fögderi skulle beskäras tilltalar endast var femte svarande av denna kategori.

Konflikter i kulturpolitiken

Förutom den faktiska tidsåtgången kan man spekulera kring ifall organiseringen av kulturpolitiken även har betydelse för annat. De demokratiska institutionerna är i viss mening uppbyggda för att i ordnade former hantera de politiska konflikterna. Kan man därför anta att graden av oenighet varierar i olika typer av lokala organ?

När man undersöker konfliktgraden i politiska församlingar kan man gå till väga på flera sätt. Denna rapport kommer, som redan nämnts, inte att gå in på hur politikerna ställer sig i enskilda sakfrågor inom ramen för den kommunala kulturpolitiken, men i detta avsnitt skall vi se hur de bedömer det allmänna konfliktläget i sin kommun när det gäller kulturpolitik.

I enkäten ställdes nio frågor som rörde politikernas bedömning av konfliktivån i den kommunala kulturpolitiken. Resultaten av denna fråga redovisas i Tabell 6. Om man slår samman alla nio till ett allmänt index ser man i förstone inga större skillnader mellan de

olika nämndtyperna, men om man granskar dem fråga för fråga blir sambanden desto tydligare.

De första frågorna handlade om relationerna inom och mellan de politiska institutionerna: mellan partierna i nämnden, mellan nämnden och kommunledningen samt inom det egna partiet. Av dessa tre perspektiv var det avgjort flest som tyckte att den största oenigheten rådde mellan den egna nämnden och kommunens ledning. Särskilt stark var denna uppfattning i kulturnämnderna och kultur- och fritidsnämnderna. I de kommunstyrelser som är satta att även administrera kulturen var denna hållning, föga förvånande, mindre vanlig. Här liksom i de sammanslagna nämnderna var det istället konfliktnivån mellan partierna som betonades starkast, mycket mer än i exempelvis renodlade kulturnämnder.

Det är inte orimligt att betrakta kulturnämnder, och kanske även kultur- och fritidsnämnder, som politiska organ med ett tydligare sektorsintresse än de sammanslagna nämnderna och kommunstyrelserna. Även om man har olika politiska uppfattningar inom nämnden upplever man kommunledningen – oavsett politisk färg – som en motståndare som håller i den kommunala penningpåsen. Samlingen mot en "gemensam fiende" blir starkare än de interna konflikterna.

Tabell 6: Upplevd konfliktnivå i kulturpolitiska frågor

	P-P	N-K	Part	Bib	Mus	Bid	Fest	Lok	Spar	Ix
Alla	19	32	11	16	24	33	33	38	54	29
Kulturnämnder	15	35	14	12	19	34	31	37	52	28
Kultur och fritidsnämnder	17	36	10	16	24	30	31	38	56	29
(Ut)bildningsnämnder	30	28	8	23	27	44	39	36	52	32
Barn/ungdoms nämnder	27	25	6	19	19	39	35	40	48	29
Kommunstyrelse	21	14	12	13	31	31	36	41	52	28
Kommundelsnämnder	13	13	0	22	33	11	38	57	56	27
Utskott i KF	36	27	18	9	27	41	43	48	57	34
Sektorsövergripande nämnder	25	29	12	21	25	29	36	36	52	29
Storstad	33	38	5	10	19	37	35	53	70	33
Förort	29	30	13	24	32	46	37	41	62	35
Större stad	23	39	12	17	20	42	39	42	55	32
Medelstor stad	15	35	14	10	16	33	32	36	48	27
Industrikommun	20	26	11	16	22	34	26	36	52	27
Landsbygdskommun	18	35	9	14	25	23	34	36	51	27
Glesbygdskommun	13	29	9	20	21	20	31	35	47	25
Övr större kommun	19	34	9	13	25	28	28	40	58	28
Övr mindre kommun	16	30	9	18	30	34	38	37	58	30
Vänsterpartiet	26	41	8	18	28	32	33	43	65	33
Socialdemokraterna	21	30	13	15	25	36	33	37	55	29
Miljöpartiet	21	35	6	13	17	33	43	52	57	31
Centerpartiet	11	32	9	13	18	27	31	35	46	25
Folkpartiet	19	37	7	12	21	29	35	34	48	27
Kristdemokraterna	19	30	7	15	22	29	27	30	53	26
Moderaterna	18	31	13	20	25	35	34	39	49	29
Annat parti	24	30	7	25	24	29	26	49	60	30

Kommentar: Frågorna löd "Hur skulle du bedöma konfliktnivån i din kommun inom kulturpolitiken: ... mellan partierna i nämnden [**P-P**], ... mellan din nämnd och kommunledning [**N-K**], ... inom ditt parti [**Part**]" och "Hur skulle du sammantaget bedöma konfliktnivån i din kommun kring följande frågor: Bibliotek [**Bib**], Frågor om kultur och musikskola [**Mus**], Frågor om bidrag till förenings- och studieverksamhet [**Bid**], Frågor om evenemang och festivaler [**Fest**], Lokalkostnader/tillgång på lokaler för kulturverksamhet [**Lok**], Besparingar på kulturverksamhet [**Spar**]." Svaren angavs på en skala från 6 "Stor oenighet" till 1 "Stor oenighet". I tabellen anges procentandelen som svarat 1, 2, 3, det vill säga mer oenighet än enighet. Den sista kolumnen [**Ix**] är ett index (medelvärde) avseende upplevelser av oenighet mellan och inom de nämnda instanserna och i de olika sakfrågorna.

Vi har tidigare sett att de sammanslagna nämnderna är betydligt vanligare i mindre kommuner och man skulle därför kunna misstänka ett samband mellan kommunstorlek och konfliktgrad – och typ av konflikt – i kulturpolitiska frågor. Och det ser det ut att finnas, men det går på tvärs mot vad man kanske gissat mot bakgrund av det ovan nämnda. Konfliktgraden mellan partierna är märkbart högre i större kommuner, trots att här finns fler rena kulturnämnder.

Omkring var tionde lokal kulturpolitiker upplever oenighet inom det egna partiet. Och nu hamnar plötsligt ledamöterna i kulturnämnderna och kommunstyrelserna på samma sida bland dem som upplever de starkaste konflikterna. Kanske har detta att göra med att båda dessa grupper på ett tydligt sätt representerar var sitt intresse: kultursektorns bästa respektive den gemensamma ekonomins bästa.

Skillnaderna mellan partierna är inte så stora, men högst konfliktgrad hittar vi inom de två största partierna: Socialdemokraterna och Moderaterna. Generellt är den partiinterna oenigheten större i stora kommuner.

I Tabell 6 anges också hur politikerna bedömer konfliktnivån i sex kulturpolitiska frågor: bibliotek, kultur- och musikskola, bidrag till förenings- och studieverksamhet, evenemang och festivaler, lokaler (kostnader/tillgång), samt besparingar på kulturverksamheten. Av dessa upplevdes besparingarna som de avgjort mest kontroversiella medan enigheten tycks vara störst kring biblioteken. Skillnaderna mellan de olika nämndtyperna är inte så stora, åtminstone inte mellan de vanligare nämndgrupperingarna. Noterbart är den högre konfliktnivån ifråga om bidrag till studie- och föreningsverksamhet i utbildningsdominerade nämnder.

Mönstret att konfliktnivån är högre i större kommuner går igen även när man ser till de enskilda sakfrågorna, allra mest så ifråga om besparingar. Ser man emellertid enbart till de frågor som berör

basverksamheten i alla kommuner (även de allra minsta), det vill säga bibliotek och musikskola, så är förhållandet närmast omvänt.

Sett mellan partierna hittar man det tydligaste sambandet i besparingsfrågan, där partierna till vänster upplever större oenighet än de i mitten och till höger. Allmänt är vänsterpartister och miljöpartister de som ser mest konflikter, medan företrädare för mittenpartierna Kristdemokraterna och Folkpartiet, och allra mest Centern, upplever en större enighet i kulturpolitiken.

Avstånd mellan partierna

Allmänt har utvecklingen i kommunerna sedan kommunsammanslagningarna gått från ett mer samförståndsbetonat klimat till en situation där skiljelinjerna mellan partierna blivit allt tydligare. Henry Bäck (2000) har konstaterat att det politiska avståndet mellan partierna i kommunpolitiken successivt har ökat över tid. Men hur ser förhållandena ut om man ser till endast kulturpolitiken?

I enkäten fick de kommunala kulturpolitikerna svara på hur ofta man anser att övriga partiers uppfattningar i kulturpolitiska frågor skiljer sig från det egna. Frågan har samma form som i tidigare enkäter (Gunnar Wallin, Henry Bäck och Merrick Tabor 1981, Henry Bäck 2000) förutom avgränsningen till kulturpolitiska frågor. För varje grupp kulturpolitiker som tillhör ett specifikt parti kan därför ett medelvärde konstrueras som svar på frågan hur ofta man anser att ett annat partis uppfattningar skiljer sig från det egna. Man kan även ta fram ett medelvärde för alla partier.

Tabell 7: Genomsnittligt partiavstånd i kulturansvariga nämnder

	Nivå		Nivå
Alla	3,13	Storstäder	3,47
Män	3,15	Förorter	3,21
Kvinnor	3,11	Större städer	3,37
Lågutbildade	3,10	Medelstora städer	3,17
Gymnasieutbildning	3,13	Industrikommuner	2,99
Högutbildade	3,16	Landsbygdskommuner	3,04
Född svensk	3,13	Glesbygdskommuner	3,03
Invandrare	3,20	Övr större kommuner	3,14
Kulturdomnerade nämnder	3,11	Övr mindre kommuner	3,10
Kultur och fritidsnämnder	3,11	Vänsterpartiet	3,43
(Ut)bildningsdominerade nämnder	3,18	Socialdemokraterna	3,08
Barn/ungdomsdominerade nämnder	3,23	Miljöpartiet	3,43
Kommunstyrelse + utskott	3,10	Centerpartiet	2,96
Kommundelsnämnd+utskott	3,56	Folkpartiet	3,17
Utskott i kommunfullmäktige	2,90	Kristdemokraterna	3,10
Breda sektorsövergripande nämnder	3,24	Moderaterna	3,15

Kommentar: Frågan löd: "Om du ser till förhållandena i din kommun för närvarande, hur ofta anser du att de övriga partiernas uppfattningar i kulturpolitiska frågor skiljer sig från ditt eget parti." Svartalternativen var sju: "nästan aldrig", "mycket sällan", "ganska sällan", "ganska ofta", "mycket ofta", "nästan alltid" samt "Partiet finns ej". Frågan ger formellt svar på ordinalskalenivå, men under svartalternativen finns en kodningsskala (1 till 6) som motsvarar den intervallskalemodell som de flesta frågorna i enkäten använder. Jag menar därför att det inte är att begå våld på materialet när jag tolkar svaren som en intervallskala, beräknar medelvärden etc. I tabellen redovisas medelvärden för olika kategorier kulturpolitiker där ett högre värde representerar större genomsnittligt avstånd.

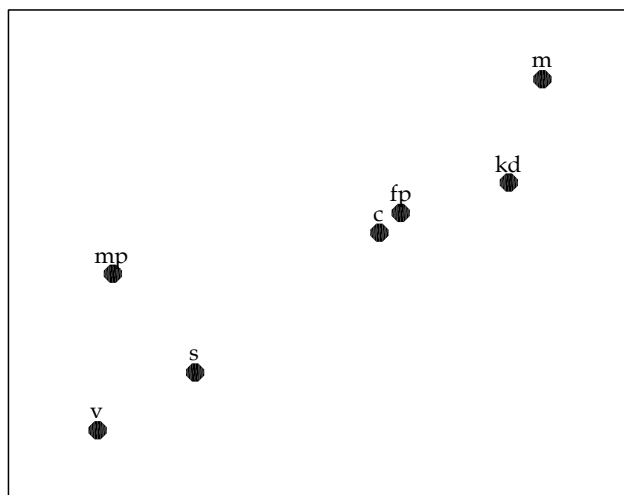
På den sexgradiga skalan blir medelvärdet för kulturpolitikernas bedömning av hur de övriga rikspartierna skiljer sig från det egna partiet i kulturpolitiska frågor 3,1 - vilket är identiskt med det resultat Henry Bäck fann 1993 där kommunfullmäktigeledamöter i ett urval av kommuner tillfrågades. 1980 var siffran 2,5 (Henry Bäck 2000).

För att använda svaren från denna fråga i syfte att bättre förstå partiernas förhållande till varandra ligger det när till hands att tolka politikernas åsikter om hur ofta det egna partiets uppfattningar skiljer sig från ett annat parti som ett mått på avståndet partierna emellan. Partier som oftare är eniga kan sägas ligga närmare varandra medan de som för de mesta är oeniga ligger på ett större avstånd. Man kan konstruera en matris där medelvärdena av partiernas avstånd till varandra framgår, och resultatet påminner om de avståndstabeller mellan orter som man ofta finner i kartböcker.

Att tillverka en avståndstabell mellan städer i en kartbok är en relativt enkel uppgift. Men man förstår genast att det blir avsevärt större problem om man tar sig för att konstruera en karta enbart med hjälp av en avståndstabell. Men det finns en typ av kvantitativa tekniker som är behjälpliga i just problem av detta slag, nämligen multidimensionell skalning (Kruskal och Wish 1978). Här kan man, genom en iterativ process, skapa en grafisk återgivning av avstånden mellan punkterna i matrisen. Men till skillnad från avståndstabellen i kartboken, där det finns ett entydigt tvådimensionellt facit, kan man inte på förhand säga hur många dimensioner partisystemet i kommunala kulturnämnder har. Det är de sju rikspartierna som analyseras och egentligen skulle den perfekta återgivningen av avstånden mellan partierna vara sjudimensionell, men för att det hela skall bli meningsfullt och tolkningsbart grafiskt måste vi ner i max tre. Kruskal och Wish anger också att antalet dimensioner bör understiga hälften av antalet punkter för att statistisk säkerhet skall uppnås.

För att avgöra hur många dimensioner som behövs för att skapa en partikarta kan man använda Kruskals stressmått. När detta understiger 0,10 är det skäligt att godta resultatet utan att tillfoga ytterligare en dimension.

Figur 1: Avstånd mellan partierna: första dimensionen samt subjektiv höger/vänster-uppfattning

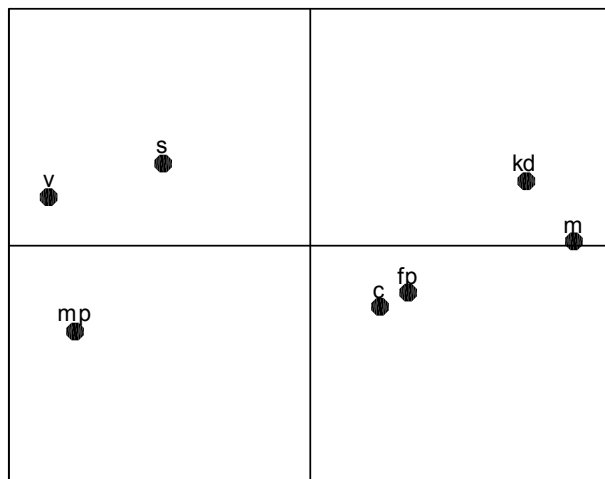
Avståndsbedömning till andra partier

Kommentar: Figuren redovisar dels (x-axeln) avstånden mellan de kommunala kulturpolitikerna i rikspartierna enligt den första dimensionen i en multidimensionell skalanalys, dels (y-axeln) hur företrädarna för de olika partierna (medelvärden för varje parti) svarat på uppmaningen "Placera in dig själv och dina politiska åsikter på den traditionella höger-vänsterskalan!" på en skala från 6 "klart till vänster till 1 "klart till höger". Partiernas värden indexerades sedan mellan 1 (Moderaterna) och 0 (Vänsterpartiet) eftersom dessa båda partier i båda fallen stod längst ifrån varandra.

Det visar sig vid kontroll att en dimension dominerar den kommunala kulturpolitiken. Stressmättet för dimension 1 är 0,13. Om man ritar ut värdena för de olika partierna på en linje råder ingen tvekan om att den första dimensionen i skalanalysen har med höger och vänster att göra. Intrycket förstärks om man, som i Figur 1, jämför resultatet med en fråga där kulturpolitikerna själva fått placera in sig på höger-vänsterskalan. Den enda egentliga skillnaden är Miljö-

partiets avvikande position, som beror på att miljöpartisterna själva anser att de står betydligt närmare mitten än vad skulle vara fallet om avståndsbedömningarnas första dimension vore det rätta mått-snöret för partiernas position på höger-vänsterskalan. Möjligen kan man också utskilja en avvikelse hos Kristdemokraterna som, med samma resonemang, upplevs stå aningen mer till höger av andra än dem själva. Preliminära iakttagelser i studiet av partiföreträdarnas ställningstaganden i kulturpolitiska sakfrågor med höger-vänsteranknytning stöder väl båda dessa tolkningar (David Karlsson 2000).

Figur 2: Avstånd mellan partierna: två dimensioner

Kommentar: Figuren visar avstånden mellan de kommunala kulturpolitikerna i rikspartierna enligt de två första dimensionerna i en multidimensionell skalanalys, där dimension 1 från Figur 1 känns igen på x-axeln..

För att få ner vår multidimensionella skalanalys till ett stressvärde under 0,10 - närmare bestämt 0,09 - tvingas vi tillföra ytterligare en dimension. Resultatet, som redovisas i Figur 2, blir genast något mer

svårtolkat. Höger-vänsterskalan är naturligtvis fortfarande tydlig men vad den nya dimensionen tillför är inte helt klart. Man får heller inte luras att tro att det just är den lodräta dimensionen i figuren som är den mest meningsfulla – vi har nu en yta att laborera med och dimensioner i alla väderstreck skulle kunna vara av betydelse.

En politisk dimension som befunnits ha bäring på det nationella planet är den gröna (Martin Bennulf 1994). Att Centern och Miljöpartiet befinner sig längst ner på det vertikala planet skulle möjligen bädda för en grön tolkning av Figur 2. Partiernas relationer i figuren påminner också mycket om läget i Upplands-Väsby 1993, och som Henry Bäck i sin analys ser som typexempel på grön dimension i kommunpolitiken (Henry Bäck 2000). Innan man fördjupar sig för mycket i detta bör man fråga sig vad en grön dimension skulle innebära i ett kulturpolitiskt sammanhang och huruvida en sådan tolkning är meningsfull här.

En annan förklaring till mönster i partidimensionaliteten i svenska kommuner som Henry Bäck funnit rör så kallade paripartier. Det är inte riktigt så farligt som det låter utan betecknar fenomenet att vissa partier är mindre etablerade än andra och därför mindre accepterade. Miljöpartiet är inte bara grönt utan också det nyaste av rikspartierna och betraktas fortfarande på många håll som ett anti-etablissemangsparti. Detta utgör grunden för en annan förståelse av Figur 2, nämligen kombination av höger-vänster och avståndet till Miljöpartiet.

För att försöka nå ytterligare klarhet i vad den andra dimensionen innebär nödgas vi göra ett undantag från rapportens avgränsning till icke värderelaterade spørsmål. Jag jämförde partiernas värden på den lodräta dimensionen med deras resultat på alla de 111 frågor med ideologisk tematik som ingick i enkäten.

Det starkaste sambandet mellan de sju partiernas värde på dimension två och deras värde på någon av de 111 ideologifrågorna

är med hur positiv man ställde sig till påståendet "Det är ett demokratiskt ansvar för politikerna att ha kontroll över vad de offentliga medlen används till" (Pearsons $r = 0,90$ det vill säga nästan perfekt korrelation). Därefter följde graden av instämmande i att "kommunmedborgarna/skattebetalarna" skall ha stort "inflytande på hur den kommunala kulturpolitiken utformas" (i motsats till exempelvis brukare, politiker och experter) med en korrelation på 0,84. Härtill kommer en positiv inställning till att det är de upplevelser man "tror att en bred publik skulle få" som skall styra bedömningen av ett konstverk som kommunen införskaffar (Pearsons $r = 0,72$) och inte de "egna omedelbara intrycken" (-0,72).

Eftersom vi talar om relationen mellan endast sju partier kan man nog anta att det i svaren på 111 frågor kan finnas sådana där slumpen gör att sambandet med vår andra dimension uppstår utan att de faktiskt har med varandra att göra. Men att de fyra starkast korrelerade frågorna tycks vara relaterade till varandra gör att jag åtminstone vågar mig på att framkasta en hypotes. Det tycks som om partiernas inställning till medborgares demokratiska kontroll (genom sina valda ombud) över verksamheten, i motsats till en kulturförvaltning i mer lösa tyglar och med större handlingsfrihet, är det som näst efter höger-vänster bestämmer de kommunala kulturpolitikernas bedömning av avstånden mellan det egna och de övriga partierna. Om detta är en korrekt tolkning kan endast fortsatta empiriska studier utvisa.

Vilka är våra lokala kulturpolitiker?

Kommunalpolitiken stinker! Det ligger inte i mitt intresse att arbeta för en förlegad form av styrelseskick för samhällets verksamheter. Jag råkar bara vara en tillfällig besökare i politiken

Företrädare för lokalt parti, Småland

Har bara varit politiker en mandatperiod, inte vad jag tänkte mig. Men ibland kan man vara med och påverka

Miljöpartist, Bohuslän

Vilka är då de kommunala kulturpolitikerna? Skiljer de sig från övriga lokalpolitiker i något avseende? Frågorna är intressanta ur flera perspektiv. Dels har vi problematiken med den sociala representativiteten, där underrepresentationen av vissa sociala grupper – kvinnor, invandrare, ungdomar, företrädare för de lägre samhällsklasserna med flera – tolkas som en konsekvens av maktobalanser i systemet och därmed utgör indikatorer på demokratins kvalitet. Men även för den som helt förkastar den sociala representativitetens betydelse, åtminstone i förhållande till åsiktsrepresentativiteten, borde sammansättningen av de politiska organen inte vara utan intresse. Systematiska samband mellan vissa egenskaper och medlemskapet i särskilda politiska organ säger en hel del om rekryteringen av våra förtroendevalda, och betydelsen för politikens

utformning som de varierande erfarenheter medlemmar av olika samhällsgrupper bär med sig, kan knappast avfärdas.

Som redan nämnts är kommunpolitikerna i Sverige kartlagda på längden och tvären. I till exempel Henry Bäck 2000, Magnus Hagevi 2000, Nils-Eric Hallström 2001 och David Karlsson 2001 kan man läsa om aktuella undersökningar. Några uppenbara skillnader mellan politikerkollektivet som helhet och kulturpolitikerna i denna undersökning grundas i att det just är ordinarie ledamöter i kulturnämnder och motsvarande som granskas. Härav följer att medelåldern blir något högre – då de normalt lite yngre ersättarna utgår ur urvalet. Andelen presidieledamöter blir också lite större, eftersom kulturansvariga nämnder i allmänhet har något färre ledamöter än det genomsnittliga lokala organet, fullmäktige inräknat, men de har alltid en ordförande och nästan alltid en vice. Ytterligare en konsekvens av kulturnämndernas storlek är att de allra minsta partierna ofta inte får plats och därför är under-representerade i förhållande till sin väljarandel.

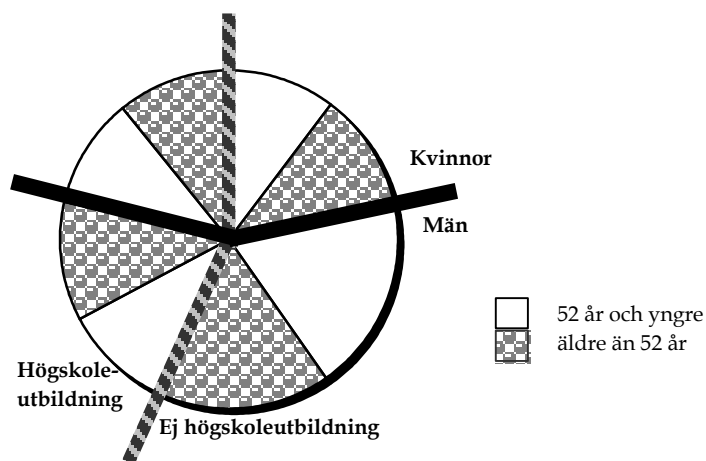
Kön, ålder och utbildning

Att det finns fler kvinnor i kulturansvariga nämnder, liksom i andra nämnder med "mjukare" ansvarsområden, är gammal kunskap. När man snabbt tittar på siffrorna för kvinnorepresentation i Tabell 8 förvånas man snarast över att skillnaden inte är större mellan kulturansvariga nämnder (43 procent kvinnor) och hela politikerkollektivet (41 procent). Skillnaden jämfört med Kommunaldemokratiska kommitténs undersökningar 20 år tidigare tycks också marginella (Gunnar Wallin, Henry Bäck och Merrick Tabor 1981). Men studerar man materialet närmare nyanseras bilden.

1980 var förvisso 43 procent av de ordinarie ledamöterna i kultur- nämnderna kvinnor, men endast 16 procent i fritidsnämnderna. Sedan dess har, som tidigare beskrivits, kultur- och fritidsnämnderna i många kommuner slagits samman. Andelen kvinnor i kulturdominerade nämnder 2000 är 49 procent mot endast 40 i kultur- och fritidsnämnder. Kulturansvariga nämnder som domineras av andra "mjuka" verksamheter har i allmänhet en hyfsad kvinno-representation medan de kulturansvariga kommunstyrelserna utgör studiens bottenapp med bara 30 procent.

Kvinnor på presidieposter har också ökat, trots nämndsammanslagningarna. Idag är 40 procent av presidieledamöterna i de kulturansvariga nämnderna kvinnor, att jämföra med c:a 30 procent 1980 och 34 procent i hela dagens förtroendemannakår.

Figur 3: Kön, utbildning och ålder

Kommentar: Figuren visar hur stora andelar av de svarande som är män/kvinnor, har högskoleutbildning samt är äldre eller yngre än medelåldern för kommunala kulturpolitiker (52 år).

Andelen kvinnor skiftar också mellan olika kommuntyper (se Tabell 9). Högst är kvinnorepresentationen i kulturansvariga nämnder i storstäder och i glesbygdskommuner (61 respektive 49 procent), medan landsbygdskommunerna endast har 40 procent. Snarare än kommunernas storlek är det alltså andra faktorer som avgör. En ledtråd får vi i att kvinnorna i kulturansvariga nämnder i socialdemokratiskt styrda kommuner är 45 procent att jämföra med 43 i moderatstyrda och 39 i kommuner med centerpartistiskt kommunalråd. Och då skall man ha i minnet att kvinnorepresentationen i kulturansvariga nämnder hos moderater, centerpartister och kristdemokrater, liksom för övrigt även hos miljöpartister och företrädare för lokala partier, är betydligt högre i kulturansvariga nämnder än i andra politiska organ. Hos Folkpartiet och Socialdemokraterna är andelen kvinnor i kulturansvariga nämnder ungefär densamma som genomsnittet i övriga nämnder medan vänsterpartistiska kvinnor däremot är betydligt färre i kulturansvariga nämnder än i övriga kommunala organ.

Studerar vi andelen kvinnor i olika åldersgrupper finner vi att det är bland de äldsta förtroendevalda (födda före 1944) som det, i förhållande till andra nämnder, relativa kvinnoöverskottet är som störst. Förvånande nog är andelen kvinnor bland de allra yngsta kulturpolitikerna aningen lägre än hos deras övriga generationskamrater i kommunpolitiken.

Tabell 8: Kulturpolitikernas egenskaper jämfört med övriga politiker

	Andel av alla		Procent kvinnor		Medelålder		Andel hög- utbildade	
	Alla	KulP	Alla	KulP	Alla	KulP	Alla	KulP
Totalt	100	100	41	43	50	52	48	44
Män	59	57	0	0	52	52	45	39
Kvinnor	41	43	100	100	51	52	52	50
Födda 1970 och efter	7	5	43	42	26	26	52	48
Födda 1955-69	24	22	47	47	39	40	47	45
Födda 1945-54	31	32	43	42	51	51	53	44
Födda 1933-44	31	36	38	42	61	61	45	44
Födda 1932 och före	7	6	30	37	71	71	37	36
Presidieledamöter	23	~ 26	34	40	54	53		46
Ordinarie ledamöter	77	~ 74	42	45	51	52		43
Vänsterpartiet	9	9	45	39	45	47	54	58
Socialdemokraterna	37	39	44	45	50	52	33	30
Miljöpartiet	5	3	46	49	48	52	67	60
Centerpartiet	11	12	40	45	50	51	34	38
Folkpartiet	7	6	40	39	52	54	66	68
Kristdemokraterna	8	8	39	43	49	51	57	51
Moderaterna	18	19	36	42	51	54	60	55
Övriga partier	4	4	35	40	52	55	49	44
Partilösa/opolitiska	1	0,3	41	38	51	44	-	40

Kommentar: Data i tabellen under "Andel av alla" är kolumnprocent som summerar till 100 procent inom varje kategori åtskild av horisontella linjer. I övriga kolumner representerar siffrorna procentsiffror av varje grupp som har respektive egenskap. Siffrorna för kulturpolitikerna [**KulP**] bygger på nettourvalet utom för ålder och utbildning. Data för alla politiker [**Alla**] bygger på undersökningen Kommunala förtroendeuppdrag 1999, med undantag för utbildning, som hämtats från undersökningen Kommunalt förtroendevalda 1999, som på grund av sitt speciella urval skall tas med några nypor salt. I siffrorna för alla politiker ingår även ersättarna, utom när det gäller avdelningen med presidieledamöter och ordinarie ledamöter. För resonemang om uppgifter från dessa undersökningar se David Karlsson (2001).

Tabell 9: Kulturpolitikens kön, ålder och utbildning i olika nämnder och kommungrupper

	Andel av alla	Procent kvinnor	Medelålder	Andel hög-utbildade
Totalt	100	43	52	44
Kulturdominerad nämnd	23	49	55	54
Kultur och fritidsnämnd	44	40	52	40
Utbildningsnämnd	12	46	50	46
Barn/ungdomsnämnd	4	47	47	42
Kommunstyrelse	8	30	50	38
Kommundelsnämnd	1	47	48	30
Utskott i KF	1	53	53	57
Sektorsövergripande nämnd	9	50	49	35
Storstad	1	61	53	73
Förort	12	44	54	56
Större stad	10	43	52	68
Medelstor stad	15	42	53	44
Industrikommun	18	45	51	32
Landsbygdskommun	13	40	52	39
Glesbygdskommun	10	49	49	37
Övr större kommun	9	42	51	37
Övr mindre kommun	11	42	53	38

Kommentar: Data i tabellen under "Andel av alla" är kolumnprocent som summerar till 100 procent inom varje kategori åtskild av horisontella linjer. I övriga kolumner representerar siffrorna procentsiffror och medelvärde för varje grupp som har respektive egenskap. Siffrorna för kulturpolitikerna bygger på nettourvalet utom vad gäller ålder och utbildning. Kommuntyperna är Svenska kommunförbundets kommungruppsindelning.

Kulturpolitiker är i allmänhet ett par år äldre än andra kommunpolitiker. Åldersskillnaden på något år går igen i alla partier och eftersom vänsterpartister är yngst, och företrädare för lokala partier (inklusive Pensionärspartiet) är äldst generellt, gäller samma förhållande i de kulturansvariga nämnderna. Däremot är presidieleda-

möterna i kulturansvariga nämnder aningen yngre än kollegor i andra nämnder. Särskild hög ålder har ledamöter i rena kultur- nämnder. I genomsnitt är dessa 7 år äldre än ungdomarna i kultur- ansvariga barn- och ungdomsnämnder, där medelåldern är 47 år.

I Tabell 8 ser vi att ledamöterna i kulturansvariga nämnder mer sällan har högskoleutbildning än övriga kommunpolitiker (44 jämfört med 48 procent). Det kan kanske tyckas förvånande vid en första anblick att de kulturellt anfäktade politikerna skulle vara sämre utbildade. Detta skulle dock kunna ha flera förklaringar. För det första är, som redan konstaterats, kulturpolitiker överlag något äldre än övriga kommunpolitiker och hög ålder och låg utbildning har ett starkt samband. Men inte desto mindre är andelen kultur- politiker med hög utbildning inom varje åldersgrupp ändå något lägre än genomsnittet. Vi vet att kvinnor oftare har hög utbildning än män, men eftersom kvinnornas andel av kulturpolitikerna relativt sett är högre än i gruppen övriga politiker så har könsfaktorn, såsom förklaring till utbildningsnivån i kulturansvariga nämnder, snarast en pervers effekt. Männerna i dessa nämnder är dessutom i väsentligt lägre grad högutbildade än män i övriga nämnder.

En bättre förståelse för kulturansvariga nämnders utbildnings- statistik får vi om vi jämför olika typer av nämnder i Tabell 9. Nu ser vi plötsligt att de förtroendevalda i de rena kulturnämnderna har en betydligt högre utbildningsnivå än vad andra kommunpolitiker har, medan den vanligaste nämndtypen, kultur- och fritidsnämnd, upp- visar ett betydligt sämre facit och därmed drar ned snittet. Det är också tydligt att de kulturansvariga kommunstyrelserna och de breda sektorsövergripande nämnderna försämrar siffrorna.

Inte oväntat har bostadsort och utbildning ett starkt samband, vilket tydligt framgår av Tabell 9. Utbildningsnivån är högre i större kommuner. Stora skillnader råder också mellan partierna. De flesta av rikspartierna har en högskoleutbildad andel av sina lokalt

förtroendevalda som väl överstiger 50 procent, utom Socialdemokraterna och Centerpartiet där endast omkring var tredje kommunpolitiker har högskoleutbildning. I Vänstern, Centern och Folkpartiet är kulturpolitikerna bättre utbildade än sina partikamrater medan det omvända är fallet i övriga partier.

Sysselsättning och samhällsklass

Vilket århundrade lever frågeställaren i? [Om samhällsklasser:]
existerar inte som begrepp år 2000. Sjuk fråga.

Moderat, Skåne

Hur vi ser på konst och kultur, och vilka kulturaktiviteter vi sysslar med hänger självfallet samman med vilken social bakgrund vi har. I vilken grad kulturpolitikernas klasstillhörighet även styr deras värderingar i kulturpolitiska sammanhang kommer att bli en intressant uppgift att reda ut i det fortsatta forskningsarbetet.

På vilket sätt man skall mäta klasstillhörighet i en enkät är inte självklart. I denna undersökning står ett flertal alternativ till buds. I det förra avsnittet redogjordes för kulturpolitikernas utbildningsnivå, och det är självklart att utbildning och samhällsklass hör nära samman. Maria Oskarsson hävdar i sin avhandling om klassröstning att klassidentifikationen i Sverige i allt högre grad avgörs av den egna utbildningen (Maria Oskarsson 1994). I en tidigare studie har jag beskrivit hur överrepresentationen av högskoleutbildade bland kommunpolitikerna stadigt ökar och hur det kan tolkas som en ökad social klyfta mellan väljare och valda (David Karlsson 2001).

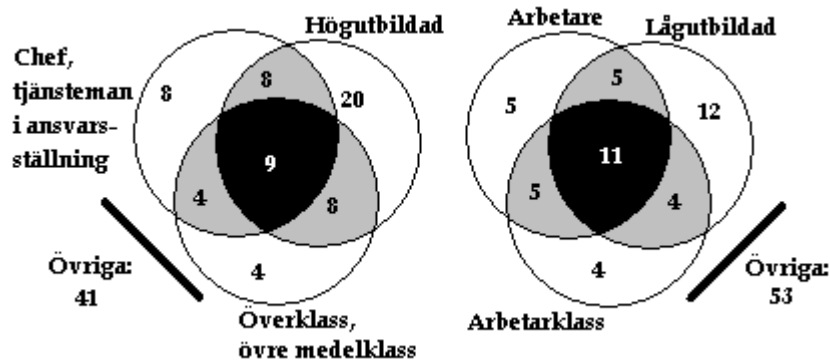
Men även om utbildning är väsentligt i sammanhanget ger det inte hela sanningen. Utbildningsnivå är numer lika starkt relaterat

till ålder som social tillhörighet. Bland kulturpolitiker yngre än 30 år har 48 procent högskoleutbildning medan samma siffra för gruppen över 67 år är 36 procent.

I en speciell fråga fick kulturpolitikerna ange vilken sorts anställning man hade i sitt nuvarande, eller senaste, förvärvsarbete. 28 procent angav att de var chefer eller tjänstemän i ansvarsställning, 34 procent tjänstemän, 26 procent arbetare samt 12 procent att de hade en annan typ av arbete (ofta företagare) alternativt att de aldrig haft ett förvärvsarbete. 14 procent av arbetarna har högskoleutbildning mot 58 procent av cheferna. Bland moderata kulturpolitiker är 46 procent chefer att jämföra med 15 procent hos vänsterpartisterna. 38 procent av socialdemokraterna anger sig vara arbetare men endast 7 procent av folkpartisterna.

Utbildningsnivå och typ av arbete är vanliga mått på samhällsklass i enkätundersökningar, och sambandet mellan dessa variabler ger tydliga indikationer på att båda måtten har visst fog för sig. Men klasstillhörighet har också en mer subjektiv, identitetsbaserad, sida. Av detta skäl ställes i enkäten en tredje fråga, där de kommunala kulturpolitikerna explicit fick ta ställning till vilket alternativ som bäst beskrev den samhällsklass man ansåg sig tillhöra: "arbetarklass" (24 procent), "medelklass" (48 procent), "övre medelklass" (22 procent) eller "överklass" (2 procent). Ett alternativ "Vet ej/ej tillämpligt" (4 procent) fanns också. Samma fråga användes i min enkät till nya kommun- och landstingspolitiker 2000 och resultatet på frågan var i det närmaste identiskt (David Karlsson 2001).

Figur 4: Tre sätt att mäta samhällsklass

Kommentar: Siffrorna visar (i totalprocent) hur tre olika sätt att mäta samhällsklass (typ av arbete, utbildning samt subjektiv klasstillhörighet) överensstämmer med varandra. Exempelvis ser vi att 11 procent av de svarande har låg utbildning, beskriver sin anställning som "arbetare" samt anger att deras nuvarande samhällsklass är "arbetarklass". Summan i varje cirkel anger hur många av de svarande som har en viss egenskap, t ex $11+5+5+5 = 26$ procent "arbetare". Siffrorna för "övriga" visar hur stor andel som inte har någon av de tre egenskaperna. Lägga märke till att en person som exempelvis är lågutbildad och chef finns med i båda cirkelsystemen.

I Figur 4 visas hur de tre måtten på samhällsklass överlappar varandra. Om man utgår ifrån måttet på hur stor andel av dem som angivit en viss klassindikator, och som samtidigt har angivit någon av de två övriga (eller båda), blir slutsatsen av siffrorna i figuren att den subjektiva bedömningen av klasstillhörighet är den mest träffsäkra. Exempelvis är 16 procent av dem som angett sig tillhöra överklassen eller övre medelklassen vare sig chefer eller högutbildade, medan 45 procent av de högutbildade varken är chefer eller säger sig tillhöra de övre samhällsklasserna.

Att klasstillhörighet och parti hänger nära samman, även bland kulturpolitiker, framgår med all önskvärd tydlighet av Tabell 10. I Socialdemokraterna och Vänstern känner sig 43 respektive 41 proc-

ent tillhöra arbetarklassen medan motsvarande siffror för moderater och folkpartister är 2 och 3. Störst relativ tonvikt på medelklassföreträdare har Miljöpartiet, Kristdemokraterna och Centern.

Tabell 10: Samhällsklasser, klassresor och typ av jobb

Samhällsklass idag:	Samhällsklass under barndom/uppväxt									
	Arbetar- klass	Medelklass		Övre medelklass		Över- klass		Vet ej /ej tillämpligt		
arbetarklass	23	1		< 1		< 1				
medelklass	24	21		2		< 1		< 1		
övre medelklass	5	9		7		1		< 1		
överklass	< 1	< 1		1		1				
Vet ej/ej tillämpligt	1	< 1		< 1		< 1		2		
Samhällsklass idag:	Alla	v	s	mp	c	fp	kd	m	övr	
arbetarklass	24	41	43	6	11	3	10	2	16	
medelklass	48	50	44	63	62	47	60	36	59	
övre medelklass	22	9	10	21	17	45	24	51	18	
överklass	2	< 1		2		3	1	6	2	
Vet ej/ej tillämpligt	4	1	3	10	9	1	4	5	5	
Klassresenärer:	Alla	v	s	mp	c	fp	kd	m	övr	
Ner	5	7	4	10	3	3	7	5	4	
Stabilt	51	57	51	40	55	48	49	47	52	
Upp	40	36	42	35	32	48	38	42	39	
Osäkra	5	1	3	15	10	1	6	5	5	
Typ av jobb:	Alla	v	s	mp	c	fp	kd	m	övr	
Chef/tjänsteman i ansvarsställning	28	15	21	24	24	39	33	46	36	
Tjänsteman	34	41	32	43	34	40	39	31	34	
Arbetare	26	30	38	13	27	7	21	9	20	
Annat/ej haft arbete	12	14	9	20	16	14	7	14	10	

Kommentar: Första frågan löd: Vilket av följande alternativ beskriver bäst den samhällsklass du anser dig tillhöra a) under din barndom/ uppväxt? b) idag?”. Svartalternativen är de som återges i tabellen. Den andra frågan löd: ”Vilket av följande alternativ beskriver bäst ditt nuvarande, eller senaste, förvärvsarbete?”. I tabellens översta del är siffrorna totalprocent, och i övriga tre kolumnprocent.

En ytterligare aspekt i samband med diskussionen om klasstillhörighet är att man kan förflytta sig mellan olika klasser under sin levnad. Det skulle kunna finnas skäl att anta att den sociala miljö som vi upplever under våra första år präglar våra uppfattningar om saker och ting i minst lika hög grad som den samhällsklass vi identifierar oss med i vuxen ålder. För att komplettera analysen av de kommunala kulturpolitikerna med detta perspektiv infördes en fråga i enkäten där de svarande ombads välja vilken samhällsklass som man tillhört under sin "barndom/uppväxt".

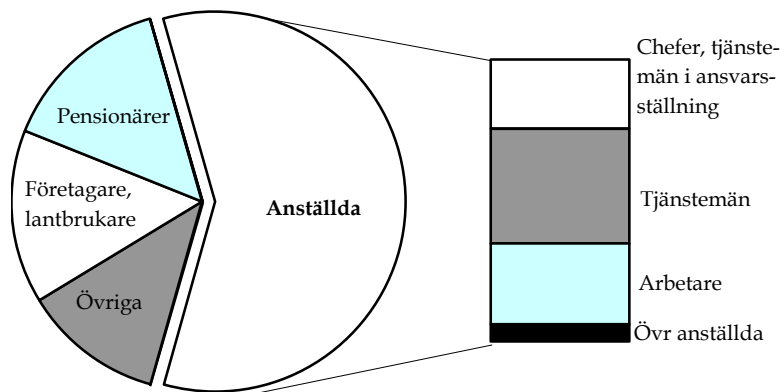
Jämför vi sedan resultatet av denna fråga med den om klasstillhörighet "idag" finner vi att de kommunala kulturpolitikerna hyser en stor mängd klassresenärer. Hälften av dem som tillhörde arbetarklassen i sin ungdom gör det inte längre, och hälften av de som idag ser sig som övre medelklass tillhörde arbetar- eller medelklass i yngre dar. Fyra av tio anser sig ha klättrat minst ett steg uppåt medan en av tjugo gått nedåt i klasstrappan. Varannan kulturpolitiker tycker sig inte ha bytt samhällsklass. Flest klättrare har Folkpartiet, Moderaterna och Socialdemokraterna, medan Miljöpartiet, Kristdemokraterna och Vänstern hyser flest dykare.

Samhällsklass i de traditionella termer som vi här använt hänger naturligtvis intimt ihop med vilken typ av sysselsättning som man har. Slutligen skall vi därför närmare granska de kommunala kulturpolitikernas sysselsättningssituation.

I *Kommunpolitikern - Vem är det?* (2000), baserad på undersökningen Kommunalt förtroendevalda 1999, jämförs olika grupper av kommunpolitiker med varandra, och med den röstberättigade befolkningen. Problemet med att ställa politikerna mot de röstberättigade är att de förra i hög grad består av personer i medelåldern medan äldre och yngre ofta lyser med sin frånvaro. Pensionärerna bland väljarna är i själva verket dubbelt så många som hos politikerna, och ungdomarna under 30 år tre gånger fler. Statistiken

över skillnader mellan de förtroendevaldas och befolkningens blir därför något förryckt.

Figur 5: Kulturpolitikernas sysselsättningssituation

Kommentar: cirkeldiagrammet visar hur politikerna svarat på frågan "Vilket av följande alternativ beskriver bäst din sysselsättningssituation? Ange endast ett alternativ!". I "Övriga" inkluderas alternativen "studerande/värnpliktig", "arbetslös/genomgår arbetsmarknadsutbildning eller motsv.", "hemarbetande/sjukskriven/barnledig" samt "annat". I stapeln till höger anges hur stor andel av dem som angett sig som "anställda" som i en annan fråga beskrivit sin anställning enligt de i figuren citerade alternativen. Lägg märke till att även de icke anställda har svarat på denna fråga, vilket framgått tidigare i rapporten, men att deras svar inte redovisas här.

Till följd av sin något högre genomsnittsålder avviker de kommunala kulturpolitikerna från övriga med lite fler pensionärer. Men när det gäller typ av jobb, uppdelat på arbetare, tjänstemän och högre tjänstemän, skiljer sig dock kulturpolitikerna inte nämnvärt från andra politiker. Underrepresentationen av arbetare är lika markant i kulturansvariga nämnder som i andra politiska församlingar.

Sysselsättningskillnaderna partierna emellan är mestadels förutsägbara. Lantbrukare är överrepresenterade hos Centern, anställda i Vänstern och Socialdemokraterna, företagare hos Moderaterna (men även i Miljöpartiet) och pensionärer bland de lokala partierna (inklusive Pensionärspartiet).

Tabell 11: Kulturpolitikernas sysselsättning

	An- ställd	Lant- brukare	Före- tagare	Studer- ande	Arbets- lös	Pens- ionär	Annat
Totalt	59	3	11	3	3	14	6
Män	57	4	13	2	3	16	4
Kvinnor	62	3	9	3	3	12	8
Vänsterpartiet	70	1	7	4	5	6	7
Socialdemokraterna	69	0	5	2	4	14	6
Miljöpartiet	44	2	23	6	2	10	13
Centerpartiet	49	18	12	4	4	9	5
Folkpartiet	63		14	1	2	15	
Kristdemokraterna	58	3	14	2	3	14	6
Moderaterna	44	4	21	3	1	22	4
Annat parti	47		12	2	5	27	7
Kulturdominerad nämnd	55	1	11	2	3	22	5
Kultur- och fritidsnämnd	59	4	11	3	3	16	5
Övriga nämnder	63	4	12	3	3	7	8

Kommentar: Siffrorna anger andelar av de kommunala kulturpolitikerna (radprocent) inom olika typer av sysselsättningar. Politiker som angivit att man är både lantbrukare och något annat är registrerade som enbart lantbrukare. Se kommentaren till Figur 5 för frågans formulering.

I Tabell 11 har jämförelser av skillnader mellan kommuntyper utelutits av det skälet att det inte finns så många. I glesbygden finns fler arbetslösa, i landsbygden fler bönder och antalet studerande är högst i de större städerna. När det gäller de olika sammansättning-

arna av de kulturansvariga nämnderna så är den enda tydliga avvikelserna den att andelen pensionärer är tre gånger högre i kulturdominerade nämnder än i sammansatta nämnder, medan kultur- och fritidsnämnderna ligger någonstans mittemellan.

Kulturpolitikernas rötter

När vi nu har studerat de kommunala kulturpolitikernas sociala rötter är det dags att granska deras härstamning utifrån en mer geografisk utgångspunkt. Inte för att de två aspekterna skulle vara helt åtskiljbara, tvärtom. Invandrarskap och klass har blivit intimt förknippade med varandra i dagens Sverige.

I denna undersökning definieras "invandrare" som den som är född som utländsk medborgare, vilket i efterhand har visat sig vara olyckligt eftersom det inkluderar personer födda i Sverige. Andra enkäter använder för det mesta "född i utlandet" som definition. Vi kan därför anta att siffrorna från kulturpolitikerenkäten vad gäller antalet invandrare är marginellt högre än i andra enkäter, men att denna skillnad troligen är försumbar.

Andelen invandrare bland kulturpolitikerna är 7 procent (varav drygt 40 procent är nordbor) och därmed ganska exakt densamma som i kommunpolitikerkåren som helhet. Detta skall jämföras med siffran för hela befolkningen som är 11 procent. Detta indikerar naturligtvis en beklaglig underrepresentation av invandrare i lokala demokratiska församlingar, även om situationen enligt tillgänglig statistik långsamt förbättras (David Karlsson 2001). Men då skall man också tänka på att många av landets invandrare är bosatta i ett fåtal kommuner, och att majoriteten av kommunerna därför har en betydligt lägre andel utlandsfödda. I denna enkät, där de minsta

kommunerna i glesbygden har ungefär lika många svarande som de allra största, så medför detta naturligtvis att totalsiffran för andelen invandrare skulle vara lägre än andelen av landets befolkning även om representativiteten var oklanderlig i var och en av kommunerna.

Men även om invandrarnas representation i kommunpolitiken verkar utvecklas åt rätt håll kvarstår ändå problematiken med att de inte är lika välkomna i alla politiska församlingar. Bland de kulturansvariga nämnderna har de renodlade kulturnämnderna högst andel (9 procent) medan exempelvis barn- och ungdomsnämnderna endast har knappa 5. Skillnaderna mellan partierna är också stora. Vänsterpartiet, Folkpartiet och Miljöpartiet ligger nära befolkningsnittet, Socialdemokraterna kommer på mellanhand, Moderaterna och Kristdemokraterna är sämre medan jumboplaceringen solklart tillhör Centerpartiet. Endast 2 av de 208 svarande från Centern angav att de fötts som utländska medborgare (en dansk och en ospecificerad). Det tycks däremot inte vara något hinder att göra politisk karriär i kulturansvariga nämnder om man är invandrare. Bland presidieledamöterna är andelen födda som utländska medborgare något högre än hos övriga nämndledamöter.

Men man kan vara immigrant i en kommun utan att komma från utlandet. Hela två tredjedelar av de kommunala kulturpolitikerna, fler kvinnor än män, betraktar sig som inflyttade i kommunen. Särskilt många är de inflyttade i förortskommunerna medan urinvånarna är flest i storstäder och glesbygd. Miljöpartister kommer oftast utifrån medan Socialdemokraterna hyser de flesta infödda. I de rena kulturnämnderna finns något fler utsocknes än i övriga kulturansvariga nämnder.

Tabell 12: Bostad och härkomst

	Invan- drare	Inflytt- ade	Bostad i kommunen			Mycket starkt förankrad på bostadsorten
			Central- ort	Annan tätort	Gles- bygd	
Alla	7	67	51	22	27	33
Män	6	62	53	24	24	31
Kvinnor	8	73	49	20	31	35
Vänsterpartiet	10	70	56	20	24	19
Socialdemokraterna	8	62	51	29	20	36
Miljöpartiet	13	81	44	21	35	28
Centerpartiet	1	77	29	15	57	43
Folkpartiet	11	78	58	22	20	25
Kristdemokraterna	6	74	65	11	24	27
Moderaterna	7	78	53	20	27	33
Annat parti	8	71	73	15	12	31
Presidieledamot	8	64	54	23	23	37
Ordinarie ledamot	7	68	50	22	28	31
Kulturnämnd	9	69	62	19	19	32
Kultur/fritid	6	65	49	25	26	34
Övriga nämnder	7	67	46	21	33	32
Storstad	5	48	86	14		50
Förort	11	86	56	33	11	33
Större stad	7	65	67	20	13	29
Medelstor stad	7	68	57	19	23	33
Industrikommun	8	62	51	26	23	30
Landsbygdskommun	4	60	39	21	40	35
Glesbygdskommun	4	52	39	19	42	38
Övr större kommun	6	68	46	22	32	30
Övr mindre kommun	5	70	47	17	37	36

Kommentar: Siffrorna är totalprocent för varje kategori. Med "invandrare" avses "född som utländsk medborgare". "Inflyttade" är de som de inte bott "hela sitt liv" i kommunen (undantaget de som uppgett att de under kortare tid bott på annan ort). Alternativ tre i frågan om boendet var formulerat "utanför tätort/i glesbygd". Frågan om förankring löd: "Hur stark är din 'känslomässiga förankring' i den ort du bor på?". Svaren angavs på en skala från 6 "Mycket stark" till 1 "Mycket svag". I tabellen redovisas procentandelen som svarat 6, "Mycket starkt", där "vet ej"-svaren tagits bort.

Hälften av de kommunala kulturpolitikerna bor i kommunens centralort, en högre andel av männen än av kvinnorna som relativt sett är fler bland dem som bor utanför tätorter och i glesbygden. Kristdemokraterna är det riksparti som är mest utpräglat centralortsparti medan en majoritet av Centerns kulturpolitiker bor utanför tätorter. Störst relativ andel företrädare från mindre tätorter i kommunen har Socialdemokraterna.

Eftersom kulturansvariga nämnder i större kommuner har en högre andel företrädare från centralorterna är det också naturligt att rena kulturnämnder, som är fler i större kommuner, också har det. Däremot är det värt att notera att det tycks vara en viss karriärfördel att bo i centralort då presidieledamöterna lite oftare kommer därifrån.

Religion

... frågetecknen hopar sig: vad angår det ett forskningsprojekt om jag är kristen, ateist eller muslim?

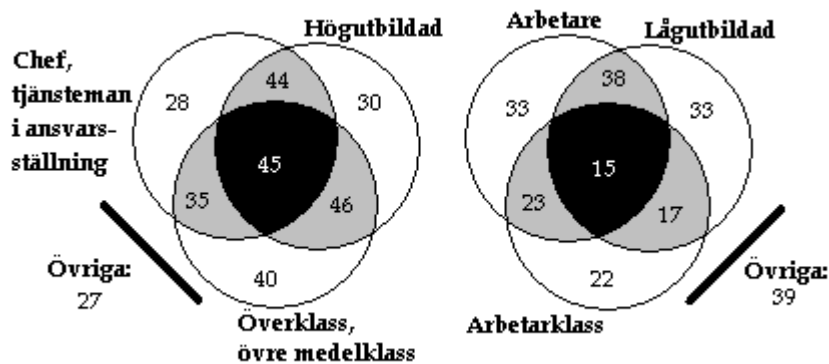
Socialdemokrat, Uppland

I enkäten tillfrågades de kommunala kulturpolitikerna om i vilken grad de var troende eller religiösa samt vilken, om någon, religion de bekände sig till. De svarande indelade sig i tre likstora grupper: de troende, de delvis troende och de icke-troende. Nästan tre fjärdedelar, alltså även en betydande del av de icke-troende, bekände sig till kristendomen. Denna fråga, och inte minst problemställningen om religionens roll i politiken, kommer grundligt att penetreras i kommande studier. Men politikernas religiositet har

även mer allmänt intresse eftersom den säger mycket om de undersökta personernas sociala tillhörighet.

I Figur 6 framgår glasklart att religion och klass hänger samman. Bland de kulturpolitiker som enligt egen utsägo tillhör över- eller övre medelklassen, är chefer/tjänstemän i ansvarsställning samt har hög utbildning är hela 45 procent troende. Samma siffra för lågutbildade arbetare i arbetarklassen är 15 procent. Och återigen är det den subjektiva klasstillhörigheten som bäst tydliggör sambanden. Klarast ser man detta om man exempelvis jämför medlemmar av arbetarklassen som inte har en utbildning eller tjänsteställning som normalt associeras med klasstillhörigheten med lågutbildade och arbetare som inte definierar sig som arbetarklass. Andelen religiösa är här 11 procentenheter lägre. Lika tydligt är detta i cirklarna som representerar de övre samhällsskikten.

Figur 6: Religiositet beroende på samhällsgrupp

Kommentar: Siffrorna är medelvärden för hur många procent i respektive sociala grupp som anser sig själva religiösa/troende ("ja" enligt beskrivningen i Tabell 13). Se Figur 4 för hur man tolkar cirklarna.

Tabell 13: Religiositet och bekännande kristna

	Religiös			✚		Religiös			✚
	Ja	Delv	Nej			Ja	Delv	Nej	
Totalt	33	33	35	73	Kulturnämnd	36	30	34	75
Män	31	31	39	71	Kultur/fritid	33	35	33	74
Kvinnor	36	35	29	75	Övr nämnder	31	31	38	71
Vänsterpartiet	13	19	68	29	Storstad	30	20	50	58
Socialdemokraterna	19	35	46	66	Förort	32	33	35	74
Miljöpartiet	37	37	26	53	Större stad	36	29	35	74
Centerpartiet	36	42	22	84	Medelstor stad	34	33	33	71
Folkpartiet	50	30	21	86	Industrikommun	30	32	37	73
Kristdemokraterna	91	7	2	98	Landsbygdskommun	35	32	32	75
Moderaterna	40	40	19	90	Glesbygdskommun	27	36	37	70
Övriga partier	26	33	40	71	Övr större kommun	33	36	32	73
Invandrare	36	26	38	67	Övr mindre kommun	36	32	33	76
Infödda svenskar	32	33	35	73	Mest engagerad:				
Presidieledamöter	32	33	35	76	kulturpolitik	34	32	34	74
Övriga ledamöter	33	32	35	72	annat politikområde	32	33	36	72

Kommentar: Den första frågan löd "Anser du dig vara religiös/troende?" och svaren angavs på en skala från 6 "Ja, absolut" till 1 "Nej, inte alls". I tabellen har svaren grupperats enligt 1, 2 (Nej), 3, 4 (Delvis), och 5, 6 (Ja). Siffrorna anger procent av de svarande sedan "vet ej"-svaren räknats bort. Korset (✚) i tabellen står för andelen av de svarande som kryssat för alternativet "Jag bekänner mig till kristendomen".

Förutom klassfaktorn är kön viktigt för religiositeten. Kvinnliga kulturpolitiker är oftare troende än sina manliga kollegor. Särskilt svaga i tron är kulturpolitiker i industri- och glesbygdskommuner. Andelen troende bland partiföreträdarna följer väl höger-vänster-skalan. Vänsterpartiet har 13 procent religiösa i sina led medan Moderaterna har 40. Kristdemokraterna är undantaget från sambandet eftersom de sticker ut med sina 91 procent troende. Invandrapolitikerna är både oftare icke-troende och troende än de svenskfödda. Andelen kristna bland de utlandsfödda var aningen lägre, men inte särskilt mycket. De kommunala kulturpolitiker som bekände sig till någon annan religion än kristendomen utgjorde 1,5 procent av de svarande, där de flesta hade någon form av "privat-

religion". Bland de 1703 personer som besvarade denna fråga var 4 personer muslimer (det vill säga c:a 2 promille att jämföra med c:a 1,1 procent bekännande muslimer av Sveriges befolkning (Margareta Skog 2001)), tre judar och tre buddhister. Politiker i rena kultur nämnder är oftare troende och bekännande kristna än övriga kulturpolitiker.

Kulturpolitikerna, partiet och kunskapen

Av Sveriges 2652 kulturpolitiker år 2000 tillhörde 96 procent partier som också var företrädare i riksdagen. Av återstående 114 personerna definierade 8 sig som partipolitiskt oberoende eller politiska vildar, medan de övriga 106 var medlemmar i ett 60-tal lokala partier, där SPI (Sveriges pensionärs intresseparti) var det största med c:a 11 företrädare.

Hur ser då förhållandet ut mellan de kommunala kulturpolitikerna och deras partier? En viktig sak att ständigt ha i minnet är att nämndpolitiker har fått sitt uppdrag på partipolitiskt mandat. Detta medför en bindning mellan individ och parti som innehåller flera aspekter. För det första det omedelbara beroendet av partiets förtroende för att erhålla ett uppdrag, och för att få behålla det även nästa mandatperiod. För det andra den implicita förpliktelse det mandatet för med sig när det gäller att följa partiets politiska linje och program i nämndens beslutsfattande. För det tredje medför den omständighet att partierna – trots kraftigt sviktande intresse hos medborgarna – fortfarande har fler kandidater att välja bland än poster att besätta, att medlemmar med lång och trogen tjänst i partiet ofta favoriseras. Ett mått på partimeriternas vikt vid rekryteringen till politiska uppdrag är den genomsnittliga tid som de förtroende-

valda varit partimedlemmar innan de fick sitt första uppdrag. För kommunpolitiker ligger denna "kvalifikationstid" normalt kring 7 år, en siffra som verkar ha varit konstant under senare år (David Karlsson 2001, Henry Bäck 2000).

Tabell 14: Ålder för inträde i politiken (partimedlemskap och första uppdrag) samt kvalifikationstid

	Parti	Uppdr	Kv		Parti	Uppdr	Kv
Alla	33	40	7,7	Storstad	28	42	10,5
Män	32	40	7,6	Förort	34	42	7,0
Kvinnor	33	41	7,8	Större stad	32	40	8,5
Vänsterpartiet	34	40	6,1	Medelstor stad	34	42	8,3
Socialdemokraterna	30	39	8,9	Industrikommun	31	38	6,9
Miljöpartiet	42	46	3,4	Landsbygdskommun	32	39	7,9
Centerpartiet	27	37	9,5	Glesbygdskommun	31	39	7,1
Folkpartiet	33	41	6,6	Övr större kommun	32	40	7,8
Kristdemokraterna	38	44	6,5	Övr mindre kommun	34	41	8,2
Moderaterna	35	42	7,4	Kulturnämnder	34	42	9,0
Övriga partier	47	45	1,2	Kultur och fritid	33	40	7,3
Mest engagerad i:				Övriga nämnder	31	38	7,3
kulturpolitik	34	42	8,0	Presidieledamot	31	38	7,6
annat politikområde	31	39	7,5	Ordinarie ledamot	33	41	7,7

Kommentar: Siffrorna bygger på frågorna "Jag har varit medlem i mitt parti sedan (omkring) år ..." och "Jag har haft politiska uppdrag i kommunen sedan (omkring) år ...", och anger medelålder för partimedlemskap i nuvarande parti [**Parti**], för första uppdrag [**Uppdr**] samt för medelvärdet för "kvalifikationstiden" som förlupit mellan dessa båda tidpunkter [**Kv**].

Som vi ser Tabell 14 skiljer sig de kommunala kulturpolitikerna därmed inte nämnvärt från sina kollegor inom andra sektorsområden. Generellt kan man säga att den genomsnittlige kulturpolitikern är 52 år gammal, blev partimedlem vid 33 års ålder och fick sitt första uppdrag under sitt 40:e år.

Den längsta kvalifikationstiden, både för kommunpolitiker generellt och för kulturpolitiker, finns i Socialdemokraterna och Centerpartiet, medan miljöpartister har den kortaste vägen. Möjligen

kan man notera att de kvinnliga kulturpolitikerna har marginellt längre kvalifikationstid än sina manliga gelikar, ett omvänt resultat jämfört med vad andra undersökningar visat (David Karlsson 2001).

Sambanden mellan kommutyp och kvalifikationstid tycks inte särskilt starka, även om man i större kommuner genomsnittligt tar längre tid på sig. En iakttagelse är också att ledamöterna i rena kulturnämnder har varit medlemmar i sitt parti längre innan de får sitt första uppdrag jämfört med politiker i andra typer av kulturansvariga nämnder. Kvalifikationstiden är lika lång för presidieledamöter som för övriga ordinarie ledamöter, men de förra blir i allmänhet aktiva vid något yngre år.

Här skall vi komma ihåg att måttet är medelvärde. 17 procent av kulturpolitikerna blev partimedlemmar samma år - eller senare - som man fick sitt första uppdrag. I dessa 17 procent ingår för övrigt också de som tidigare haft uppdrag för ett annat parti. Mediankvalifikationstiden är 5 år. Skillnaderna mellan de i Tabell 14 ingående kategorierna blir emellertid proportionellt ungefär desamma om man använder medianen som mått.

Av de svarande kommunala kulturpolitikerna har 53 procent angett att de representerar sitt parti i kommunfullmäktige och 17 procent att de är ledamöter av kommunstyrelsen. Av de senare sitter alltså knappt hälften i kommunstyrelser som samtidigt är kulturansvariga nämnder i kommunen. 16 procent har svarat att de är ledamöter i en annan nämnd än den kulturansvariga.

Män är oftare ledamöter av andra nämnder medan de kvinnliga kulturpolitikerna i högre grad sitter i fullmäktige. Att man sitter på flera stolar tycks vara vanligast i de minsta och största kommunerna. Politiker som är mer engagerade i kulturpolitik än i andra politikområden är kraftigt underrepresenterade i fullmäktige.

Tabell 15: Kulturpolitikens övriga uppdrag och politiska kunskaper

	Övriga uppdrag			Goda kunskaper	
	Kommun- fullmäktige	Kommun- styrelse	Annan nämnd	Allmän- politik	Kultur- politik
Totalt	53	17	16	53	53
Män	52	18	17	59	50
Kvinnor	55	17	14	46	58
Storstad	45	18	27	73	100
Förort	53	16	16	63	60
Större stad	44	05	15	62	71
Medelstor stad	44	09	13	52	60
Industrikommun	61	23	16	48	44
Landsbygdskommun	52	22	13	52	49
Glesbygdskommun	62	20	21	52	43
Övr större kommun	53	14	15	46	46
Övr mindre kommun	57	28	21	50	49
Kulturnämnd	39	08	17	54	69
Kultur/ fritidsnämnd	48	11	13	50	55
Övriga nämnder	70	33	19	58	40
Mest engagerad:					
i kulturpolitik	44	11	15	44	68
i annat politikområde	60	11	15	61	42

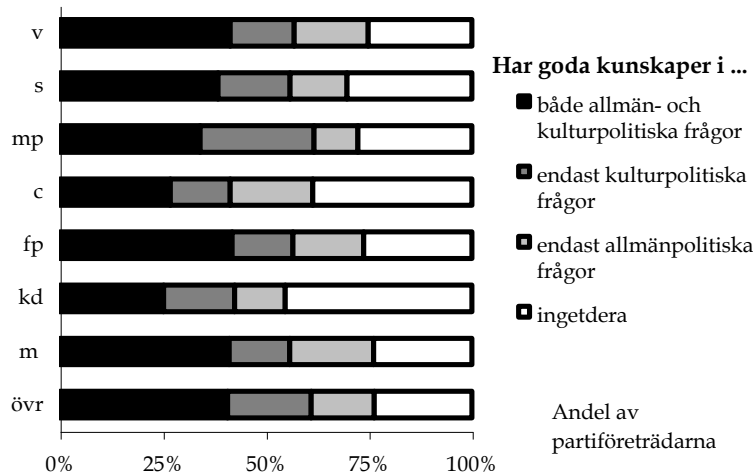
Kommentar: Tabellens tre första kolumner anger hur stor andel av de svarande (totalprocent) som är ledamot av "kommunfullmäktige" respektive av "kommunstyrelsen" samt "en nämnd förutom den som är ansvarig för kultur". De som kryssat för ovanstående alternativ men klargjort att det handlar om ersätтарыppdrag eller politiska organ som inte är nämnder har strukits vid kodningen. Men siffrorna torde ändå ha varit något högre än de skall då alla inte gjort sådana förtydliganden. Se kommentaren till Figur 8 för uppgifter om kunskapsfrågorna.

I Tabell 15 redovisas också kulturpolitikernas uppfattning om den egna kunskapsnivån i allmänpolitiska respektive kulturpolitiska frågor. Resultatet bygger helt på de svarandes egna självbedömningar. Att filtrera svaren från självöverskattning och blygsamhet är givetvis omöjligt och vi får ta siffrorna som de är.

Drygt hälften av kulturpolitikerna tycker sig ha god kunskap i allmänpolitik och lika många i kulturpolitik. Med ett annat sätt att räkna finner vi att drygt en tredjedel menar att de har goda kun-

skaper i både ock, en sjättedel att de har goda kunskaper enbart i allmänpolitik och ungefär lika många i endast kulturpolitik. Nästan var tredje svarande anser att de inte har goda kunskaper i någondera.

Figur 7: Partiföreträdarnas politiska kunskaper

Kommentar: Figuren visar hur stor andel av de olika partiernas företrädare som har goda kunskaper i allmänpolitiska och kulturpolitiska frågor. Se kommentaren till Figur 8 för uppgifter om kunskapsfrågorna.

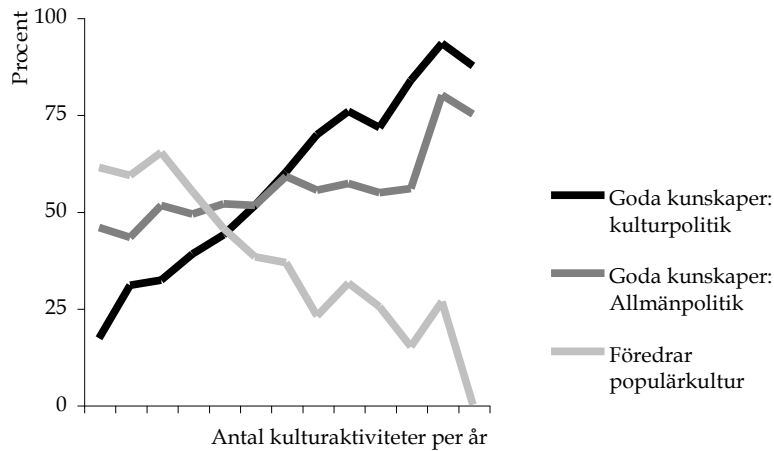
Män anser betydligt oftare än kvinnor att de har goda kunskaper i allmänpolitik medan kvinnorna har betydligt större självförtroende när det gäller kulturpolitiska kunskaper. Kunskapsnivån bedöms något högre i större kommuner, men medan skillnaderna när det gäller allmänpolitik är små så är de desto mer tydliga i kulturpolitik. Den kulturpolitiska kunskapen är störst i rena kulturnämnder och minst i bredare sammanslagna nämnder. Kultur- och fritidsnämndernas siffror hamnar som vanligt mittemellan. Värt att notera är

också att det är i kultur- och fritidsnämnder som den lägsta allmänpolitiska kunskapsnivån finns.

I Figur 7 illustreras politikernas självbedömda politiska kunskaper uppdelat på parti. Figuren möjliggör flera sorters tolkningar. Dels den sammantagna kunskapsnivån – eller okunskapen om man så vill – i form av relationen mellan de färgade och de vita delarna av de liggande staplarna. Moderater, lokala partier, vänsterpartister och folkpartister ligger i täten med ungefär tre fjärdedelar av sina företrädare som tror att de har goda kunskaper i åtminstone något av områdena. Okunskapen är störst i Kristdemokraterna och Centern, där hela 45 respektive 40 procent av de svarande anser att de inte har goda kunskaper i vare sig kultur- eller allmänpolitik.

I kulturpolitiska frågor isolerat är kunskapsnivån någorlunda jämn mellan de flesta partierna, med Miljöpartiet i topp, men centerpartister och kristdemokrater ligger på efterkälken – allt enligt egen utsago. Ser vi enbart till allmänpolitiken så ligger Moderaterna i topp med 61 procent med goda kunskaper, tätt följda av folkpartister och vänsterpartister. Miljöpartisterna, som alltså tror sig veta mest om kulturpolitik ligger näst sist vad gäller allmänpolitik, lite lägre än centerpartisterna men betydligt högre än kristdemokraterna, där endast 37 procent av de svarande säger sig ha goda kunskaper i allmänpolitik.

Figur 8: Politisk kunskap och preferens för populärkultur beroende på grad av kulturkonsumtion

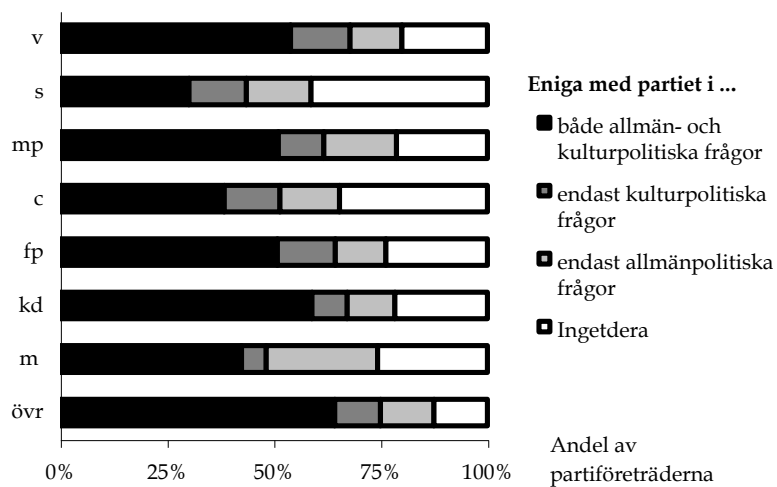
Kommentar: Figuren visar sambandet mellan de kommunala kulturpolitikernas kulturkonsumtion (se nästa kapitel för uppgifter om frågekonstruktion mm), mätt i konsumerade kulturföreteelser det senaste året, grupperat enligt 0-50, 51-100 ... 551-600, 601-650 där alltså varje skalsteg representerar 50 aktiviteter, och hur goda kunskaper de anser sig ha i kulturpolitiska respektive allmänpolitiska frågor. Det senare måttet avser hur stor andel av de svarande som angivit 6 eller 5 på en skala från 6 "Mycket goda" till 1 "Inga kunskaper". I figuren finns även en kurva som representerar hur stor andel av kulturpolitikerna som svarat 6, 5 eller 4 på en skala 6 "Instämmer helt" till 1 "Inte alls" på påståendet "För egen del föredrar jag 'populärkultur' framför 'finkultur'!". Kurvorna är inte i formell mening kontinuum utan skall ses som punkter sammanbundna med linjer - för att illustrera de starka sambanden mellan variablerna.

I Figur 8 illustreras sambandet mellan kulturkonsumtion och politisk kunskap. Som vi kommer att se i nästa kapitel så är naturligtvis människors kulturkonsumtion en produkt av många faktorer som i sin tur även har direkta effekter på kunskapsnivån, till exempel utbildning och samhällsklass, så något direkt kausalsamband är det

inte tal om. Dock kan man inte undgå att dra slutsatsen att erfarenhet av kultur och kunskap i kulturpolitiska frågor hänger nära samman. Skillnaden mellan det svagare positiva sambandet, som finns mellan kulturkonsumtion och kunskaper i allmänpolitik, och det betydligt starkare med kulturpolitiska kunskaper ger förmodligen en vink om just denna effekt.

Som nämndpolitiker på partimandat har man, som redan nämnts, en informell förpliktelse att följa sitt partis program och politiska linje. Detta innebär inte att man i alla stycken måste vara fullständigt lojal mot sitt parti, eller hålla med det i alla sakfrågor. Om det politiska engagemanget främst är knutet till kulturfrågor kanske det räcker med att man ställer upp på partiets kulturpolitik?

Figur 9: Grad av enighet mellan partiföreträdare och partiet i allmänpolitiska och kulturpolitiska frågor

Kommentar: Figuren visar hur stor andel av de olika partiernas företrädare som är eniga med sitt parti i allmänpolitiska och kulturpolitiska frågor. Se kommentaren till Tabell 16 för uppgifter om frågorna..

Måttet på enigheten med partiet är här en fråga där politikerna kunde svara på en skala från "Helt och fullt" till "Inte alls", där skalans mittpunkt står för "Delvis" (se kommentaren till Tabell 16). Det visar sig att färre än hälften, 41 procent, av kulturpolitikerna är eniga med sina partier i både allmänpolitiska och kulturpolitiska frågor. Ytterligare 11 procent ser sig som eniga enbart i kulturpolitiken medan 16 procent, utöver de 41, anser att de är eniga i allmänpolitiken men inte kulturpolitiken. Hela 31 procent av kulturpolitikerna menar att de inte är eniga i någondera.

Men betänk att vi talar om en gradskala. Andelen som är direkt oeniga med sitt parti utgör endast någon enstaka procent. Det är endast i Moderaterna som gruppen oeniga kommer upp i nämnvärda antal, 6 procent är oeniga med sitt partis kulturpolitik där. Om man ser det från det andra hållet så hittar vi även en låg grad av kulturpolitisk enighet i Moderaterna men allra lägst enighet, i både kulturpolitiska och allmänpolitiska frågor, finns i det största partiet, Socialdemokraterna (c:a 45 procent för båda alternativen). I Moderaterna är 37 procent av företrädarna mer eniga med sitt parti i allmänpolitiska än kulturpolitiska frågor.

Den högsta graden av politisk samstämmighet finner vi i de mindre partierna, allra mest i gruppen lokala partier. I Vänstern och Folkpartiet är det märkbart fler som är eniga med sitt partis kulturpolitik än med allmänpolitiken.

I Tabell 16 ser vi att kvinnor oftare är eniga med sitt parti än män, att den partiinterna enigheten är större i större kommuner. Mellan olika nämndtyper är skillnaderna inte så stora, mest framträdande är den relativt sett större enigheten kring allmänpolitik i de bredare nämnderna. Slutligen kan vi besvara frågan om de särskilt kulturpolitiskt aktiva också skulle känna större enighet med sitt parti i just kulturfrågor, mot bakgrund av ett antagande om att de valt parti för dess kulturpolitiska ståndpunkter. Svaret är att motsatsen förmodlig-

en är fallet. De kulturpolitiskt engagerade är oftare enigare med sitt partis allmänpolitik än andra politiker medan enigheten i kulturpolitiken är lika stor i båda grupperna. Andelen som är mer eniga i kulturpolitiken än i allmänpolitiken är 7 procentenheter lägre bland de kulturengagerade jämfört med övriga politiker.

Tabell 16: Partipolitisk lojalitet

Parti	Politikernas enighet med egna partiet i						Mer enig i		
	... allmänpolitiska frågor			... kulturpolitiska frågor			kulturpolitik än i allmänpolitik		
	Enig	Delvis	Oenig	Enig	Delvis	Oenig	Ja	Lika	Nej
Alla	57	42	1	53	45	3	18	58	24
Män	56	43	1	50	47	3	18	56	25
Kvinnor	59	41	1	56	42	3	18	61	21
Storstad	71	29		62	38		24	57	19
Förort	66	33	0	60	38	3	21	50	29
Större stad	61	39		56	40	3	27	45	29
Medelstor stad	54	44	1	52	46	2	21	56	23
Industrikommun	52	47	0	50	49	2	17	62	21
Landsbygdskommun	53	45	2	48	47	5	15	61	24
Glesbygdskommun	53	46	2	52	46	3	16	65	19
Övr större kommun	55	45		54	45	1	14	66	20
Övr mindre kommun	63	35	1	50	48	3	13	61	27
Kulturnämnd	56	43	0	52	45	3	23	51	27
Kultur/fritidsnämnd	56	43	1	54	43	2	20	58	22
Övriga nämnder	59	39	1	51	47	3	12	64	24
Mest engagerad:									
kulturpolitik	59	40	1	53	46	2	15	63	22
annat politikområde	55	44	1	53	43	4	22	52	26

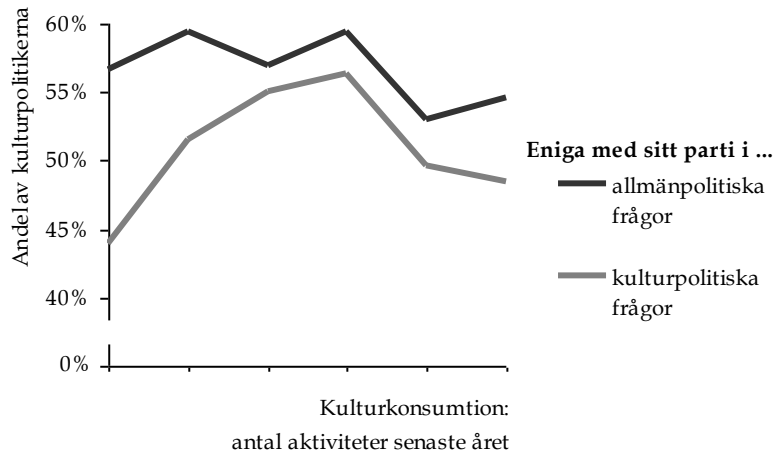
Kommentar: Frågorna löd "Om du ser på förhållandet till ditt eget parti, hur enig är du med ditt partis uppfattningar: ... i allmänpolitiska frågor ... i kulturpolitiska frågor? Jämför med t ex partiprogram och partiledning." Svaren angavs på en skala från 6 "Helt och fullt" till 1 "Inte alls". I tabellen har svaren grupperats enligt 6, 5 (Enig), 4, 3 (Delvis) och 2, 1 (Oenig). Siffrorna anger i procent hur partiernas företrädare svarat. "Vet ej" svaren utgår. I beräkningen av om man är mer enig i kultur- än allmänpolitiska anger siffrorna hur många procent av respektive partis kulturpolitiker som markerat en högre, samma eller lägre svarsalternativ på den sexgradiga skalan på den andra jämfört med den första frågan.

I de flesta partier återkommer mönstret att ju mer kunnig man säger sig vara i kulturpolitiska frågor desto oftare är man enig med sitt parti i just dessa frågor. Mycket starka samband mellan kunskap och enighet finner vi i Folkpartiet och Socialdemokraterna. Negativa samband, det vill säga att större kunskap leder till större oenighet med partiet, kan noteras i Miljöpartiet och Moderaterna.

Ungefär hälften av de kommunala kulturpolitikerna är alltså eniga med sitt parti, och man kan tolka detta på åtminstone två sätt: antingen att gruppen eniga är ovanligt följsamma individer som rättar sig i leden, alternativt (och mer positivt formulerat) att de gått med i partier vars ståndpunkter råkat sammanfalla med de egna i ovanligt hög grad. Eller, så kan man se partiets politik i exempelvis kulturfrågor som ett utslag av styrkan hos en viss falang av partimedlemmarna. I alla partier utom Centern och Moderaterna är presidieledamöterna mer eniga med sina partier än övriga ledamöter, vilket ger en koppling mellan enighet och inflytande, men det säger ingenting om kausalordningen mellan lojalitet och makt.

Om man tror på den senare av de ovan nämnda tolkningarna blir en intressant frågeställning vilken grupp av partimedlemmar som formar kulturpolitiken. I Figur 10 ser vi hur sambandet ser ut mellan de kommunala kulturpolitikernas kulturkonsumtion och deras parti-lojalitet. Det visar sig att enigheten i allmänpolitiska frågor har ett svagt negativt samband med kulturkonsumtion medan den kulturpolitiska har ett tydligt positivt samband – upp till en viss gräns. Det är medelkonsumenterna och inte de inbitna kulturknuttarna som är mest eniga.

Figur 10: Enighet med egna partiets politik beroende på grad av kulturkonsumtion

Kommentar: Figuren visar sambandet mellan partiintern enighet och kulturpolitikernas grad av kulturkonsumtion. Se Tabell 16 för beskrivning av frågan om enighet, nästa kapitel för kulturkonsumtionsmättet och Figur 8 för skalan. En skillnad jämfört med Figur 8 är att här är att skalstegen är 100 istället för 50 aktiviteter. Kurvorna är inte i formell mening kontinuum utan skall ses som punkter sammanbundna med linjer – för att illustrera sambanden mellan variablerna.

Kulturpolitikerna och kulturen

Enligt den traditionella synen på demokratisk representativitet i Sverige är det viktigaste att politikernas och medborgarnas hållningar är så lika som möjligt (Sören Holmberg 1974, Jörgen Westerståhl och Folke Johansson 1981). Under de senaste decennierna har åsiktsrepresentativitetens roll som ensamt kvalitetsmått ifrågasatts. Mycket av diskussionen kring vikten av social representativitet i politiken går ut på att olika grupper av medborgare bär med sig sina värdefulla livserfarenheter in i politiken (Helga Maria Hernes 1987, Anne Phillips 2000). Därför kan man argumentera för att det är värdefullt att företrädare från olika grupper, särskilt de som i någon mening befinner sig i underläge i samhället, finns med i de demokratiska församlingarna.

Ett elitistiskt motargument till representationstänkandet skulle kunna vara att det bästa för samhället inte är om de politiska organen är en spegel av befolkningen (vare sig av dess åsikter eller sociala sammansättning) utan att de istället bestod av de främsta och kunnigaste bland medborgarna (jämför till exempel Lars Calmfors 1999). Med denna Platon-inspirerade inställning behöver det därför inte vara en brist att politikerkåren i så hög grad består av medelålders, välbeställda och svenskfödda män.

Även om det flesta nog håller med om att det senare är ett väl cyniskt synsätt, och att hela debatten kanske är lite för teoretisk, återstår ändå den praktiska problematiken. I kulturansvariga nämnder

tar den sig uttryck i att där sitter både kulturexperter och personer som praktiskt taget inte har några kulturella erfarenheter alls. Att erfarenheter av kultur har betydelse för hur man ställer sig till det egna partiets kulturpolitik har vi redan sett och mer exakt hur sambandet mellan kulturkonsumtion och politiska värderingar kommer att synas noga i kommande studier. Men blott möjligheten att de förtroendevaldas kulturella erfarenheter kan påverka både deras åsikter och sakkunskaper gör det angeläget att ställa frågan vad de kommunala kulturpolitikerna har för kulturell bakgrund.

Erfarenhet av kultur

I enkäten skiljs mellan två typer av kulturaktiviteter: konsumtion och produktion. Denna distinktion bygger inte på några djupsinniga kulturvetenskapliga argument utan är i huvudsak en praktisk sortering. Möjligen kan man tala om olika slags estetiska upplevelser i att skapa och att möta konst och kultur men jag vet inte hur långt det resonemanget bär. Konkret ligger skillnaden i om man aktivt deltar i kulturarbetet eller om man mer passivt tar till sig kultur som andra producerat.

Om vi börjar med kulturproduktion så preciserades fem grupper av aktiviteter i enkäten. De två första hade direkt anknytning till den kommunala kulturservicen: "musikskola" samt "lokal studieverksamhet eller lokal kulturförening, hembygdsförening". Det medges att klassificeringen av dessa båda som produktion, snarare än konsumtion, av kultur är tveksam. Tanken är att man genom sitt musicerande i musikskolan och det kunskapsbildande med mera man presterar i föreningar aktivt bidrar till att skapa konst och kultur. De tre övriga alternativen gällde mer tydliga kulturproducerande verksamheter: uppträdande för publik, konstnärlig form-

givning samt skrivande. Ett sjätte och öppet alternativ fanns också för kulturproduktion som inte täcktes in av de övriga, något som c:a 6 procent av de svarande utnyttjade. Deras svar har tolkats generöst även om de angivit aktiviteter som jakt och fotboll som kulturproduktion.

Sammantaget har 78 procent av de kommunala kulturpolitikerna själv någon gång deltagit i kulturproduktion av något slag, 46 procent har varit med om mer än en sorts aktivitet. Om man beräknar ett medelvärde för antalet aktiviteter (alltså minimum 0 maximum 6) har den genomsnittlige kulturpolitikern deltagit i 1,6. I enkäten frågades också om de som inte själva varit aktiva på ett område möjligen hade någon i sin närhet ("familj, nära vänskapskrets") som varit det. Den totala andelen kulturpolitiker som varken själv medverkat i kulturproduktion, eller hade någon anhörig som gjorde så, uppgick endast till c:a 3 procent.

Den överlägset mest vanliga aktiviteten var lokal studieverksamhet/kulturförening. Hela 62 procent av de svarande hade varit med om detta och av de resterande 38 procenten hade 25 procentenheter åtminstone en anhörig som varit det. Var femte kulturpolitiker menade att de varit aktiva i musikskolan. Förvånande många äldre svarade positivt på denna fråga vilket gör att man möjligen kan ifrågasätta vad de menar med "aktivt deltagande".

Var tredje kommunal kulturpolitiker har uppträtt för publik, var femte har presterat någon form av konstnärlig formgivning och var sjätte har någon gång ägnat sig åt det skönlitterära skrivandets konst. Kvinnliga politiker har i genomsnitt deltagit i 0,4 fler kulturproducerande aktiviteter än männen, ett samband som återkommer i alla de angivna kategorierna. Störst är skillnaden mellan könen när det gäller konstnärlig formgivning ("måleri, skulptur, textilkonst, design etc") som nästan tre gånger fler kvinnor än män sysslat med. Kvinnor verkar också ha fler kulturproducenter i sin närhet än männen.

Tabell 17: Kulturproduktion och kulturkonsumtion

Kulturproduktion: "Hur är ditt förhållande till följande kulturaktiviteter? Frågan avser såväl professionella aktiviteter som ren hobbyverksamhet."

	Jag är, eller har själv, varit aktiv			[Inte jag, men] någon i min närhet är, eller har varit, aktiv		
	Alla	M	Kv	Alla	M	Kv
Musikskola	21	18	25	60	59	62
Lokal studieverksamhet eller lokal kulturförening, hembygdsforskning	62	58	62	25	27	22
Uppträdande för publik: t ex spela musikinstrument, sjunga (i kör), teater, dansföreställningar etc	36	35	38	45	45	49
Konstnärlig formgivning: t ex måleri, skulptur, textilkonst, design etc	21	12	32	47	48	45
Skriva: poesi eller prosa	16	15	17	27	23	34

Kulturkonsumtion: "Hur ofta har du nyttjat/konsumerat följande kulturföreteelser det senaste året?"

	Alla	Kön		Nämndtyp		
		M	Kv	KulN	K/FN	ÖvrN
Besökt bibliotek	22	20	25	27	23	17
Besökt teater, konsert, opera etc	6	5	6	9	6	4
Besökt andra kulturinstitutioner (museum, galleri, utställning etc)	9	8	10	14	9	6
Läst skönlitteratur	47	36	61	56	44	44
Lyssnat på musik	85	81	91	88	84	84
Gått på bio	4	4	5	5	4	4
Sett kulturprogram på TV (radio)	47	43	53	56	46	43
Läst tidningarnas kultursidor	66	62	73	81	65	58

Kommentar: Den övre halvan av tabellen återger (totalprocent) hur många av de svarande som deltagit i olika former av kulturproduktion eller som åtminstone har någon i sin närhet som gjort så. Det svarsalternativ som inte redovisas är "Vad jag vet har ingen i min närhet varit aktiv". I kolumnen skiljs även mellan män [M] och kvinnor [Kv]. Den nedre delen av tabellen redovisar hur många gånger kulturpolitikerna konsumerat de uppräknade kulturföreteelserna det senaste året. Svaren har omkodats från "flera gånger i veckan" till 104, "någon gång i veckan" till 52, "någon gång i månaden" till 12, "någon gång i kvartalet" till 4, "någon gång i halvåret" till 2, "någon gång under året" till 1 samt "ingen gång" till 0. Svarsalternativen bygger på motsvarande frågor i andra enkäter. I tabellen skiljs mellan könen och nämndtyperna kulturdominerad nämnd [KulN], kultur- och fritidsnämnd [K/FN] och övriga kulturansvariga nämnder [ÖvrN].

De kommunala kulturpolitikernas kulturkonsumtion mättes genom en fråga om hur ofta de under det senaste året "nyttjat/konsumerat" någon av åtta uppräknade alternativ (se Tabell 17). Utfallet blev mycket skiftande för de olika alternativen. Lyssnat på musik hade de allra flesta gjort ofta, i snitt var fjärde dag. Kultur genom tidningar och TV/radio fick genomsnittspolitikern sig till livs ungefär en gång i veckan. Lika ofta läste man skönlitteratur. En kulturpolitiker besöker i allmänhet sitt bibliotek ungefär varannan vecka. 6 gånger per år går medelpolitikern på teater/konsert, 4 gånger på bio och 9 gånger på någon annan kulturinstitution. De senare tre alternativen är naturligtvis starkt relaterade till var man bor. Storstadspolitikerna går till exempel på teater/konsert/opera ungefär varannan vecka medan glesbygdspolitikern besöker sådana inrättningar 3 gånger om året.

Jämför man med den svenska befolkningen som helhet så har kulturpolitikerna en högre kulturkonsumtion. Till exempel så har 67 procent av medborgarna besökt bibliotek under 2000, att jämföra med 97 procent bland politikerna. 93 procent av politikerna har läst skönlitteratur året innan de besvarade enkäten mot 83 hos befolkningen (*Kulturbarometern* 2000).

Könstillhörigheten är här ännu mer framträdande förklaringsfaktor i fråga om kulturkonsumtion än för produktion. Kvinnliga kulturpolitiker konsumerar i genomsnitt 65 fler av de aktuella kulturföreteelserna per år än sina manliga kollegor. Kvinnornas högre konsumtionsgrad går igen i alla de uppräknade alternativen och skillnaden mellan könen är allra störst när det gäller läsning av skönlitteratur, vilket kvinnor sysslar med nästan dubbelt så ofta som män.

Ledamöter i rena kulturnämnder konsumerar 20 till 30 procent fler kulturföreteelser än sina gelikar i övriga nämnder. En liten del av skillnaden ligger i att kulturnämnderna ofta finns i större kommuner med större kulturutbud, men kulturnämndledamöter är mer aktiva

när det gäller att se kultur på TV och läsa böcker, något som knappast har med geografi att göra.

Tabell 18: Kulturindex: Kulturproduktion (antal aktivitetstyper någonsin) och kulturkonsumtion (kulturföreteelser per år)

	KProd	KKons		KProd	KKons
Totalt	1,6	287			
Män	1,4	259	Arbetarklass	1,5	262
Kvinnor	1,8	324	Medelklass	1,6	285
Kulturnämnd	1,8	335	Övre medelklass	1,6	317
Kultur/fritidsnämnd	1,5	282	Överklass	1,5	346
Övriga nämnd	1,5	260	Vänsterpartiet	1,9	331
Storstad	2,0	406	Socialdemokraterna	1,5	283
Förort	1,4	296	Miljöpartiet	1,9	331
Större stad	1,6	346	Centerpartiet	1,6	246
Medelstor stad	1,6	300	Folkpartiet	1,7	301
Industrikommun	1,6	273	Kristdemokraterna	2,0	261
Landsbygdskommun	1,6	272	Moderaterna	1,3	299
Glesbygdskommun	1,7	246	Annat parti	1,6	291
Övr större kommun	1,5	268	Presidieledamot	1,5	307
Övr mindre kommun	1,6	282	Ordinarie ledamot	1,6	279
Låg utbildning	1,3	241	Mest engagerad:		
Gymnasieutbildning	1,5	284	kulturpolitik	1,7	323
Hög utbildning	1,8	324	annat politikområde	1,4	258

Kommentar: Tabellen anger dels ett medelvärde för kulturpolitiker av olika kategorier för hur många av de kulturproducerande aktiviteter [**KProd**] som nämns i Tabell 17 (plus det öppna "annat"-alternativet) som man själv deltagit i. Maximalt kan man alltså ha deltagit i alla 6. Medelvärdet för antalet kulturkonsumerande aktiviteter [**KKons**] har tagits fram genom att först individuellt summera hur många gånger under det senaste året de svarande nyttjat i någon av de i Tabell 17 uppräknade alternativen och sedan beräkna medelvärde för alla och olika grupper kulturpolitiker. Maximalt kan man teoretiskt ha konsumerat 832 aktiviteter. Av de svarande var maximum 632 och minimum 7.

Kulturkonsumtionen är alltså högre i större kommuner där utbudet av aktiviteter är bredare. Exempelvis konsumerar politiker i större städer 100 fler kulturföreteelser per år än de i glesbygden. I Tabell 19

ser vi tydligt hur avståndet till närmaste bibliotek påverkar antalet visiter på dylika inrättningar. Med en lite vansklig regressionsanalys kan man räkna ut att antalet biblioteksbesök per år sjunker med 0,3 för var kilometers avstånd till biblioteket. Kvinnor är mer avståndskänsliga än män.

Tabell 19: Antal biblioteksbesök beroende på avstånd till bibliotek

	Andel av alla	Antal besök på bibliotek det senaste året		
		Alla	Män	Kvinnor
Totalt	100	22	20	25
Närmaste bibliotek:				
mindre än 1 km	39	24	22	27
1 till 5 km	41	22	20	26
5 km till 2 mil	18	19	17	22
längre än 2 mil	3	16	17	15

Kommentar: Tabellen visar dels hur stor "andel av alla" svarande (totalprocent) som bor på olika avstånd till närmaste bibliotek, dels medelvärden för hur många gånger per år kulturpolitiker på olika avstånd till bibliotek besöker ett dylikt.

Men när det gäller kulturproduktionen är aktiviteten högre i glesbygden än i de större städerna. Förklaringen är enkel. Föreningslivet är aktivare i relation till folkmängden – och mer inkluderande – i mindre kommuner. Allra lägst är kulturproduktionen i förorterna där det inte är "långt emellan människornas hus, men långt emellan hjärta och hjärta". Vad detta innebär för kommunernas sociala kapital (Robert Putnam 1997) och politikernas värderingar skall bli intressant att studera framöver.

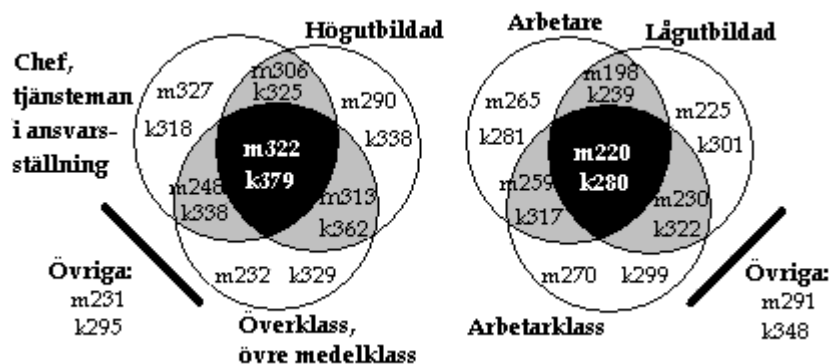
Vänsterpartister och miljöpartister tillhör de mest frekventa kulturkonsumenterna och producenterna. Kristdemokraterna är de som aktivt deltagit mest i kulturproduktion men i gengäld är partiets företrädare betydligt sämre kulturkonsumenter än genomsnittet. För Moderaterna råder det omvända förhållandet, man har lägsta andelen kulturproducenter men en kulturkonsumtion väl över

snittet. Man kan möjligen spekulera i termer av individualism – kollektivism när det gäller val av kulturverksamheter bland företrädare i dessa båda borgerliga partier. Den lägsta kulturkonsumtionen hittar vi i det landsbygdsbaserade Centerpartiet. I övrigt är presidieledamöter i kulturansvariga nämnder aktivare kulturkonsumenter men mindre idoga producenter än övriga ordinarie ledamöter.

Att samhällsklass och grad av kulturkonsumtion och typ av kulturkonsumtion hänger samman är självklart. Man kan nog till och med säga att vilken typ av kulturaktiviteter man ägnar sig åt är en del av det som konstituerar själva klassidentiteten. I Tabell 20 ser vi exempelvis att andelen av kulturpolitiker från arbetarklassen som föredrar populärkultur före finkultur är 53 procent medan samma siffra för företrädare från överklassen är 29 procent. Men skillnaden ligger inte bara i art utan också i grad. Vad gäller kulturproduktion är differenserna små men i konsumtionen slår klassfaktorn hårt.

Vi ser i Figur 11 att så väl subjektiv samhällsklass som tjänsteställning har betydelse för grad av kulturkonsumtion men att kön och utbildning förklarar allra mest. Och detta alltså med hänsyn taget till att de ingående variablerna samvarierar. För att illustrera sambanden med en multipel regressionsanalys (med variablerna kön, utbildning, tjänsteställning och subjektiv samhällsklass, justerat $R^2 = 0,125$) kan man säga att mätt utifrån ett utgångsläge (konstant) på 187 konsumerade kulturföreteelser per år så ökar detta antal med 57 om man är kvinna, ytterligare 48 om man har högskoleutbildning och 18 extra om man skulle tillhöra över- eller övre medelklassen. Är man däremot arbetare så dras antalet ned med 25.

Figur 11: Klass och kön som förklaring till grad av kulturkonsumtion (antal aktiviteter det senaste året)

Kommentar: Siffrorna är medelvärden för hur många kulturföreteelser som kulturpolitiker av varje kön – män [m] och kvinnor [k] – och i respektive sociala grupp har nyttjat/konsumerat det senaste året. Exempelvis konsumerade högutbildade manliga chefer i över- och övre medelklassen 322 kulturföreteelser mot 379 bland kvinnorna. Se vidare Tabell 18 för indexeringsmättet och Figur 4 för hur man tolkar cirklarna.

Även klassresperspektivet är intressant i detta sammanhang. Är man uppväxt inom överklass eller övre medelklass konsumerar man mer kulturföreteelser per år oavsett vilken samhällsklass man tillhör idag. Motsvarande samband mellan klassresa och kulturaktivitet finner man inte i inställningen till populär- och finkultur. Möjligen kan man av detta dra slutsatsen att kulturkonsumtionens omfattning bygger mer på vanor som grundläggs i tidiga år medan preferenserna för olika typer av kultur i högre grad utvecklas med åren och i samklang med skapandet av en klassidentifikation.

Ordet finkultur är inte bra och borde inte användas. Många frågor speglar en gammaldags kultursyn. Går inte att urskilja ur olika sysslor utan bör ingå som en livsnödvändighet i dem.

Kristdemokrat, Södermanland

Att skilja mellan populär- och finkultur är inte självklart, något som många svarande – mer eller mindre finkänsligt – anmärkte på. Dels uppfattar många en värderande underton i begreppen, dels är de vaga. Men trots allt beskriver de två huvudinriktningar i kulturvärlden som de flesta är införstådda med, och i Tabell 20 bär siffrorna syn för sägen för att begreppsparet är meningsfullt. Skillnaderna i preferenser för populärkultur och finkultur är glasklara vad gäller utbildning, samhällsklass, kön, religion, bostadsort ursprung nämndyp och politisk position. Kanske mer än någon annan variabel vi har undersökt i rapporten.

Tabell 20: Andel som föredrar populärkultur före finkultur

Alla	41	Kulturnämnd	29
Män	47	Kultur- och fritidsnämnd	46
Kvinnor	34	Övriga nämnder	43
Presidieledamot	36	Låg utbildning	55
Ordinarie ledamot	43	Gymnasieutbildning	44
Invandrare	33	Hög utbildning	29
Svenskfödd	42	Mest engagerad:	
Storstad	11	Kulturpolitik	32
Förort	36	Annat politikområde	49
Större stad	28	Religiös	34
Medelstor stad	35	Delvis religiös	43
Industrikommun	49	Ej religiös	46
Landsbygdskommun	48	Vänsterpartiet	34
Glesbygdskommun	44	Socialdemokraterna	45
Övr större kommun	43	Miljöpartiet	19
Övr mindre kommun	45	Centerpartiet	49
Arbetarklass	53	Folkpartiet	27
Medelklass	40	Kristdemokraterna	38
Övre medelklass	30	Moderaterna	41
Överklass	29	Annat parti	46

Kommentar: Tabellen anger hur många procent av kulturpolitikerna av olika kategorier som svarat 6, 5 eller 4 på en skala från 6 "instämmer helt" till 1 "nej, inte alls" på påståendet "För egen del föredrar jag populärkultur framför finkultur!".

Högutbildade, kvinnor, personer från de högre samhällsklasserna, religiösa, presidieledamöter, politiker i större kommuner, invandrare och kulturpolitiskt engagerade är alla mer förtjusta i fin- än populärkultur. Störst förklaringskraft har utbildningsvariabeln. Bland partierna är miljöpartister, folkpartister och vänsterpartister mer finkulturella, medan socialdemokrater, företrädare för lokala partier och i synnerhet centerpartister har mer folkliga nöjen. Sambandet mellan grad av kulturkonsumtion och smak för finkultur är starkt (Pearsons $r = 0,33$) vilket illustreras i Figur 8.

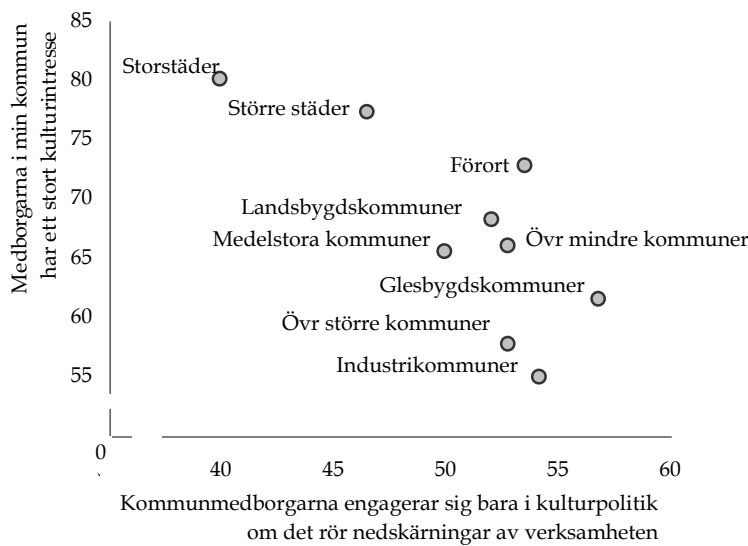
Synen på medborgare och kulturservice i kommunen

Slutligen skall vi ta upp frågan om hur de kommunala kulturpolitikerna ser på kulturservicen i den egna kommunen och sina medborgares intresse av kultur och kulturpolitik. I enkäten ställdes frågan om man ansåg att medborgarna i kommunen hade ett stort kulturintresse. Medborgarnas ombuds bedömning av detta är naturligtvis inte det samma som det verkliga förhållandet, men det är likväl intressant att se hur politikerna tänker i denna fråga.

Om man tror att svaren kan styras av människosyn och umgänge så kan det kanske vara intressant att veta att till exempel medlemmar av högre samhällsklasser och äldre politiker anser att medborgarnas kulturintresse är högre än andra gör, detsamma gör de som är inflyttade i kommunen. De senare kan tillskrivas både sämre kännedom om läget på orten och större jämförelsemöjligheter. Men låt oss vara positiva och anta att den viktigaste faktorn bakom politikernas ställningstagande är den faktiska situationen i kommunen.

Ungefär två tredjedelar av politikerna ansåg att medborgarna i kommunen hade ett stort kulturintresse. I drygt var femte kommun var det en majoritet av de svarande som ansåg att medborgarna inte hade ett stort intresse av kultur. Skillnaderna mellan kommuner av olika kommuntyper åskådliggörs i Figur 12.

Figur 12: Kulturpolitikerna om medborgarnas kulturintresse

Kommentar: Figuren beskriver hur kommunala kulturpolitiker i olika kommuntyper ser på medborgarnas intresse av kultur och kulturpolitik. De båda påståendena som ingår återges ordagrant och svaren angavs på en skala från 6 "instämmer helt" till 1 "nej, inte alls". Värdena i figuren beskriver hur många procent av kulturpolitikerna i respektive kommuntyp som svarat 6, 5 eller 4 på de båda påståendena.

I Figur 12 ser vi också hur kulturpolitikerna bedömer kommunmedborgarens kulturpolitiska engagemang. I enkäten fanns en fråga om hur intresserade medborgarna var av kulturpolitik som tänktes motsvara samma fråga om enbart kultur, men dessvärre är det

osäkert om de svarande uppfattat skillnaden mellan dessa frågor. Istället använder vi i analysen här svaret på ett påstående som gick ut på att kommunmedborgarna bara engagerar sig "i kulturpolitik när det rör nedskärningar av verksamheten". Detta är inte "så bara" kan tyckas, men svaren indikerar ändå vilket kulturpolitiskt klimat som råder – ett mångfacetterat eller ett mer begränsat och reaktivt.

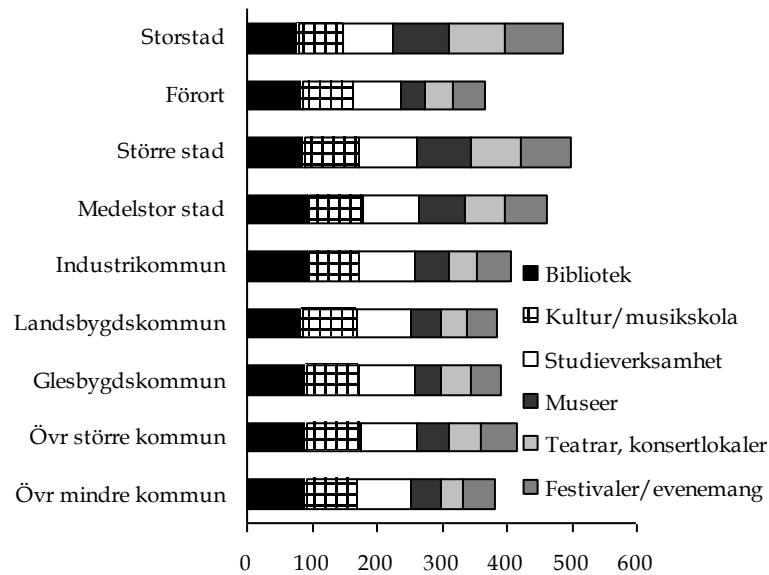
Både kommunmedborgarnas *kulturintresse* och *kulturpolitiksen-gagemang* utan nedskärningsproblematik upplevs som störst i storstäder och större städer och lägst i industrikommuner, glesbygdskommuner och i den blandade gruppen av övriga större kommuner. I förorterna uppfattas medborgarna ha ett stort kulturintresse men bredden på deras kulturpolitiska engagemang tycks begränsat. Kanske ser vi återigen ett tecken på det sociala klimatet i förorterna.

I rena kulturnämnder, och även i kultur- och fritidsnämnder, upplever man ett bredare engagemang än ledamöter i övriga kulturansvariga nämnder. Det är inte orimligt att anta att de mer specialiserade förtroendevalda har ett mer känsligt väderkorn för den kulturpolitiska diskussionen i en kommun än de som har att hantera många verksamhetsområden i bredare sammanslagna nämnder.

Om vi sedan går in på hur kulturpolitikerna ser på hur kommunens nuvarande serviceutbud stämmer överens med medborgarnas efterfrågan finner vi också skillnader mellan olika kommuntyper. De svarande fick bedöma relationen mellan utbud och efterfrågan inom sex verksamhetsområden. Om vi först betraktar den sammantagna bedömningen enligt Figur 13 så märker vi att mest nöjda är man i större städer och storstäder. Korrelationen mellan befolkningsstorlek och nöjdhet i frågan sammantaget är i själva verket Pearsons $r = 0,15$, men skärskådar man varje verksamhetsområde för sig så finner man att det endast är de tre i sistnämnda verksamheterna i Figur 13, museer, teatrar och konsertlokaler samt festivaler/evenemang, som har samband med befolkningsstorlek. I storstäderna tycker 90 proc-

ent att man har festivaler så det räcker, mot endast 46 procent av glesbygdspolitikerna. Bibliotek, kultur- och musikskola liksom studieverksamhet tillhör basverksamheten i de allra flesta kommuner och nöjdheten med dessa är inte avhängig av kommunens storlek. Exempelvis är 91 procent av politikerna i glesbygdskommuner nöjda med sina bibliotek medan "endast" 81 procent i storstäderna anser att denna verksamhet möter kommunmedborgarnas efterfrågan.

Figur 13: I vilken grad anser kulturpolitiker i olika kommuntyper att kulturservicen tillfredsställer medborgarnas efterfrågan

Kommentar: Figuren visar hur kulturpolitiker i olika kommuntyper svarat mer positivt än negativt (se Tabell 21) på frågan "Anser du att kommunens serviceutbud tillfredsställer medborgarnas efterfrågan när det gäller:" de i figuren sex redovisade kulturella verksamhetsområdena. Varje skalstreck på x-axeln representerar 100 procent nöjda kommunpolitiker inom ett verksamhetsområde. Om teoretiskt sett alla svarande i en kommungrupp var nöjda skulle stapeln nå maximum på 600 och alla stapelns delar skulle vara likstora.

En avvikelse från sambandet mellan kommunstorlek och nöjdhet med kulturservicen upptäcker vi i de förhållandevis befolkningsrika förortskommunerna, som sammantaget har det lägsta uppmätta värdet på den sammantagna efterfrågetillfredsställelsen. Särskilt missnöjda, relativt sett, är man med omfattningen av studieverksamhet, kultur- och musikskolor samt museer. Nu kan man visserligen säga att förorterna drar fördel av sin närhet till det rika utbudet i den närbelägna storstaden – men missnöjet med situationen i den egna kommunen verkar inte minska för det.

I Tabell 21 ser vi att storkonsumenter av kulturservice normalt är mer nöjda med servicesituationen i kommunen. Detta samband kvarstår när man kontrollerar för kommuntyp – men det är lågkonsumenter som avviker, medelkonsumenter och storkonsumenter är ungefär lika nöjda. Personer som menar att den egna konsumtionen skulle öka om kommunens kulturella serviceutbud var större verkar också vara mer missnöjda med det allmänna läget – speciellt vad gäller teater och evenemang. Även detta håller vid kontroll för kommuntyp. För övrigt är inte lågkonsumenter lågkonsumerande – enligt egen utsago – av det skäl att utbudet är för dåligt i någon större utsträckning.

Kulturpolitiker som föredrar populärkultur är mer nöjda med kommunens kulturella basutbud men efterlyser, föga överraskande, oftare än sina mer finkulturellt intresserade kollegor fler festivaler och evenemang. När det gäller kön och samhällsklass överensstämmer resultaten med det förväntade mot bakgrund av vad tidigare sagts om dessa kategoriers kulturkonsumtion och det nyss nämnda sambandet mellan konsumtion och nöjdhet.

Tabell 21: Andel av kulturpolitikerna som anser att kommunens utbud av kulturservice tillfredsställer medborgarnas efterfrågan

	Biblio- tek	Kultur/ musik- skola	Studie- verk- samhet	Muse- er	Teatrar, konsert- lokaler	Festivaler/ Evenemang
Totalt	90	80	84	55	49	56
Män	92	81	84	56	50	55
Kvinnor	88	79	84	53	48	58
Kulturnämnd	92	83	86	63	55	66
Kultur/fritidsnämnd	91	79	84	57	49	56
Övriga nämnder	88	81	84	45	46	50
Arbetarklass	90	79	82	51	44	49
Medelklass	91	81	85	56	49	58
Övre medelklass	92	82	83	57	55	59
Överklass	94	77	93	55	70	82
Föredrar finkultur	90	80	82	56	52	60
Föredrar populärkultur	92	81	87	51	46	52
Egen kulturkonsumtion skulle öka om kommunens utbud av service var större:						
Ja	90	78	82	50	43	49
Nej	92	82	87	59	55	64
Kulturkonsumtion:						
Lågkonsumenter	90	76	83	54	47	51
Medelkonsumenter	91	82	85	55	50	58
Storkonsumenter	92	80	83	56	51	59

Kommentar: Tabellen visar hur många procent av olika kategorier kulturpolitiker som svarat 6, 5 eller 4 på en skala från 6 "instämmer helt" till 1 "nej, inte alls" på frågan "Anser du att kommunens serviceutbud tillfredsställer medborgarnas efterfrågan när det gäller" de i kolumnrubrikerna uppräknade alternativen. Den näst sista kategoriseringen av kommunpolitiker bygger på svaren på påståendet "Min kulturkonsumtion skulle öka om kommunens utbud av kulturell service var större!" kodat på samma sätt som den beroende variabeln. Den sista kategoriseringen grundas på indexet på kulturkonsumtion (se Tabell 18). "Lågkonsument" är den som tillhör den nedre kvartilen av svarande när det gäller antalet nyttjade/konsumtion av kulturföreteelser per år. "Storkonsumenter" återfinns i den övre kvartilen och medelkonsumenter är de 50 procent av de svarande som ligger däremellan.

Enkäten *Kommunal kulturpolitik* – en teknisk rapport

En del av frågorna var rent ut sagt korkade. Andra onödiga och inkräktande på mitt privatliv. Jag finner den här enkäten värdelös. tyvärr.

Moderat, Småland

Överskattar ni inte nämndledamöternas förmåga att läsa? På slutet var jag tvungen att läsa frågorna flera gånger pga trötthet! Frågorna är synnerligen professionella jämfört med andra enkäter som kommit i min hand. Gratulerar!

Företrädare för lokalt parti, Blekinge

Jag är blankettpositiv i allmänhet men denna enkät var ovanligt trevlig att fylla i.

Folkpartist, Södermanland

Urval

Som redan framgått av tidigare kapitel definierades gruppen *Sveriges kommunala kulturpolitiker* som de ordinarie ledamöterna i de nämnder eller motsvarande som har det huvudsakliga ansvaret för kulturen i kommunen. För att skaffa upplysningar i detta ämne kontaktades alla Sveriges kommuner under våren 2000 och ombads ange dels

vilken nämnd som hade huvudansvaret för kulturen i kommunen, dels skicka en namn- och adresslista med partibeteckningar till de ordinarie ledamöterna i denna nämnd. Detta gick i allmänhet mycket smidigt, men i vissa fall fick kommunerna påminnas via brev och telefonsamtal.

I somliga kommuner uppgavs att kulturansvaret var fördelat på flera nämnder. I dessa fall valdes den nämnd som ansågs ha ett övergripande ansvar. Inte sällan innebar detta att det blev kommunstyrelseledamöterna som fick enkäten. I några kommuner där kulturansvaret ligger på kommunstyrelsen eller i kommunfullmäktige har man skapat särskilda utskott eller delegationer för kultur med ledamöter ur dessa organ. I dessa kommuner är det endast medlemmarna i dessa utskott som fått en enkät.

I kommuner med kommundelsnämnder med visst ansvar för kultur finns som regel också en kommungemensam kulturansvarig nämnd. Så inte i Hudiksvall där kulturen ligger helt på de lokala nämnderna. Därför valdes två nämnder ut, Svågadalen och Hudiksvalls kommundelsnämnd att representera kommunen. I Storuman enkäterades båda de lokala råden för kultur, fritid och turism.

Enkäten riktades endast till dem som var ordinarie ledamöter i de kulturansvariga nämnderna. Anledningen till att inte också ersättare ingick i urvalet var att resurserna inte hade räckt till en totalundersökning av alla Sveriges kommuner. Mer precist består enkätens urval av personer som under våren 2000, enligt bästa tillgängliga uppgifter, var ordinarie ledamöter i de kommunala nämnder som hade huvudansvaret för kulturen. Därmed ingår också personer som hunnit sluta under tidsperioden mellan urvalskonstruktionen och det att enkäterna skickades ut, och inte de personer som hunnit ersätta dessa.

Pilotstudien

Utformningen av enkäten genomfördes grundligt och tog avsevärd tid. De teoretiska överväganden som låg bakom frågornas innehåll var mest tidsödande men den processen skall inte redogöras för här. Under arbetet hade jag stor hjälp av kollegor vid Förvaltningshögskolan ("Oasen"-seminariet) som alla noga prövade enkäten och bidrog med värdefulla synpunkter.

Under våren 2000 testades den preliminära enkätversionen på kulturpolitiker i Melleruds och Dals Eds kommuner. Totalt fick 18 personer chansen att fylla i enkäten, 16 gjorde så. Alla kontaktades sedan per telefon för att utröna hur de såg på enkäten och dess frågor. Svaret från de allra flesta var att frågorna gick att förstå men att de i flera fall var svåra att besvara. Dessutom ansåg man att enkäten var för lång. Testpersonerna angav att den tog mellan 40 och 60 minuter att besvara.

Resultatet av pilotstudien blev ändå att enkäten verkade fungera. Några frågor ströks och någon enstaka detalj förändrades för att förtydliga vissa frågor. Eftersom utformningen av den slutliga enkäten blev så lik pilotenkäten så har resultaten från de båda slagits samman.

Enkätens utformning och kodning

Frågorna i enkäten fördelade sig på 14 sidor och indelades under 32 rubriker. Det totala antalet variabler i enkäten uppgår till cirka 220. Ungefär hälften av frågorna berörde kulturpolitikernas ideologiska uppfattning i en mängd kulturpolitiska problemställningar medan den andra hälften handlade om deras personliga egenskaper (kön,

ålder, utbildning etc), deras kulturvanor, deras politiska positioner och synpunkter på kulturpolitiken i deras kommun.

På enkätens omslag fanns möjligheter att skriftligen kommentera enkäten. I övrigt hade nästan alla frågor fasta svarsalternativ som byggde på att man antingen kryssade i en ruta eller tog ställning till en fråga eller ett påstående på en sexgradig skala.

I några fall fanns möjlighet att fylla i ett "annat/övrigt"-alternativ, men dessa svar endast har kodats som just "annat" eftersom antalet svar var för lågt i förhållande till de alternativ som angivits. Undantag är frågorna om födelseland och vilken religion man bekände sig till. Fyra frågor handlar om antal år och årtal och dessa har sifferkodats i enlighet med respondenternas svar.

Många av frågorna är utformade enligt Figur 14, där de svarande manas att ta ställning till ett påstående eller en fråga genom att placera in sig på en sifferskala 6 - 1, alternativt kryssa för "vet ej". I det fall någon svarande markerat flera siffror, markerat mellan två alternativ eller markerat både "vet ej" och en siffra så kodades det mest "extrema" svaret in, det vill säga det sifferalternativ som låg längst från mitten. Anledningen till att denna typ av svar inte kodats som ogiltigt är att även om svaret inte är entydigt så kan det finnas fog att anta att ett registrerat tveksamt svar ger ett mer rättvisande resultat än inget svar alls. Skälet till tumregeln med det "mest extrema svaret" är att även om detta inte är mer eller mindre rättvisande på individuell nivå så bidrar det ändå med en tydligare riktning i analysen av svaren på en aggregerad nivå.

Figur 14: Exempel på fråga med sexgradig svarsskala

	Instämmer helt		Delvis		Inte alls		Vet ej
Boklån borde finansieras med avgifter!	6.	5.	4.	3.	2.	1.	☐

Valet av den sexgradiga skalan bygger på en rad metodologiska överväganden:

1. Genom att använda en **intervallskala** med kända avstånd mellan svaren är det möjligt att laborera med både medelvärden och regressionsanalyser och liknande utan att begå statistiskt våld på materialet.
2. I de flesta fall är skalorna också **kvotskalor** med en tydlig "noll-punkt" och svaren (plus exempelvis regressionskoefficienter) på olika frågor kan därför enkelt jämföras med varandra
3. Antalet skalsteg (6) bygger på en diskussion med testpersoner och är en **avvägning** mellan 'inte för många' och 'inte för få' steg.
4. Skalan medger att svaren kan **indelas** i grupper. Delar man skala på mitten erhåller man två grupper svarande: de som instämmer mer än de förkastar (6, 5, 4) och de som är mer negativa än positiva (3, 2, 1). Slår man samman svaren två och två får man svarskodningen instämmer (6, 5), instämmer delvis (3, 4) samt instämmer inte (2, 1). I vissa fall kan man även sortera ut extremsvaren (6 eller 1) för sig och de övriga, alltså de tveksamma, för sig.
5. Skalan **saknar mittpunkt** och tvingar de svarande att ta ställning. Använder man en svarsskala med ett udda antal alternativ riskerar man i allmänhet att svaren hopas på mittenalternativet. Utan mittenalternativ tvingas de svarande att ta ställning åt ena eller andra hållet.
6. Istället för ett mittenalternativ är "**vet ej**" nödutgången för de som inte kan svara på frågan, vilket ger de osäkra svaren en mer korrekt tolkning.

I nästan alla frågor har nyckelorden understrukits för att förtydliga frågans innebörd och förenkla för den som besvarar enkäten hastigt.

Utskick

Det första utskicket av enkäten *Kommunal kulturpolitik* sändes ut 10 maj 2000 och följdes under de följande veckorna upp med påminnelse i form av en ny enkät och sedan en påminnelse utan enkät. Eftersom flera svarande hörde av sig och menade att maj var en alltför hektisk tid för att besvara enkäten avvaktade jag med den sista påminnelseomgången (ny enkät plus ytterligare en brevpåminnelse) till efter sommaren. De flesta av dem som svarade gjorde så inom ett par veckor efter det första utskicket men svaren fortsatte att droppa in under hösten och de sista anlände under våren 2001. Svaren registrerades vartefter de kom in och vissa delanalyser kunde göras redan under hösten 2000 men för att inleda arbetet med de slutgiltiga analyserna måste även de sista svaren inväntas.

Svar och bortfall

När alla uppdrag räknats i de nämnder som hade huvudansvaret för kulturen i kommunerna uppgick summan till 2676 stycken. Av dessa var 12 uppdrag vakanta. Eftersom de 18 politikerna i Dals Ed och Mellerud redan fått besvara enkäten i och med pilotundersökningen så skickades således 2646 enkäter ut 10 maj. Senare visade det sig att 12 personer avflyttat utan att begära eftersändning eller att Posten angav att adressaten var okänd på angiven adress. I några ytterligare fall lyckades jag via telefonkatalogen spåra personer vars enkäter returnerat av Posten. Eftersom de nämnda 12 inte fått möjligheten att besvara enkäten räknas de inte med i enkätens nettourval, som därför uppgår till 2652 personer.

Tabell 22: Svar och bortfall

Preliminärt bruttourval	2676
Vakanta poster	12
Avflyttad utan eftersändning eller adressaten okänd på angiven adress	12
Nettourval	2652
Ej någon form av svar	829
Inkomna svar i någon form	1823
<i>Svarsfrekvens av nettourval</i>	<i>68,7</i>
Inskickat tom enkät	15
Anmält förhinder	9
Begär ersättning för svar	1
Vill inte svara för att man lämnat nämnden	5
Uppger sig redan ha svarat (enkäten troligen förkommen)	1
Bortrest/ utomlands	6
Vägrar svara/Blank	7
Summa svar där annat än enkla personuppgifter och kommentarer ej kunnat registreras	44
Inkomna ifyllda formulär	1779
<i>Ifyllda formulärs andel av nettourvalet</i>	<i>67,1</i>

Av dem som fått enkäten inkom svar från 1823 personer, vilket medför en svarsfrekvens på 68,7 procent. Av dessa 1823 svar var emellertid 44 av den karaktären att några andra svar än enkla personuppgifter eller kommentarer inte kunde registreras. Det handlar om inskickade blanka enkäter (i vissa fall med ifyllda kommentarer), samt om personer som anmält förhinder per telefon. Jag menar att det ändå är rimligt att betrakta dessa 44 som svar i den meningen att de åtminstone bekräftar den svarandes existens, att han eller hon har tagit del av enkäten. En returnerad enkät är på sitt sätt också ett svar. För de personer som svarat på detta sätt har kön,

och eventuell annan uppgift som kunnat verifieras, registrerats, exempelvis om man angett att man slutat i nämnden.

De 44 personer som har registrerats som svarande men som inte svarat på enkätens frågor utgör 2,4 procent av de svarande, vilket skall beaktas i värderingen av enkätens interna bortfall. Antalet inkomna enkäter som var helt eller delvis ifyllda uppgick till 1779 stycken, eller 67,1 procent av nettourvalet. I ett par fall skickades två enkäter från samma person. Här registrerades den först inkomna enkäten.

De uppgifter som kunde registreras redan vid urvalskonstruktionen var respondenternas kön (grundat på förnamnet), partitillhörighet, kommun och typ av nämnd. I de flesta fall kunde även registreras vilka som var nämndernas ordförande, vice ordförande och eventuell andre vice ordförande. I de fall där den ursprungliga köns- och uppdragskodningen visat sig vara felaktig har dessa korrigerats mot data i de inkomna svaren.

Som framgår av Tabell 23 var svarsfrekvensen något högre bland män än bland kvinnor. Jämför man de olika typerna av nämnder ser vi att svarsfrekvensen var högst i utskott till kommunfullmäktige och i Barn- och ungdomsnämnderna, tätt följd av de rena kultur- nämnderna och kultur- och fritidsnämnderna. Kommunstyrelserna och de breda sektorsövergripande nämnderna har lägre svarsfrekvens, vilket lätt kan förklaras med att politiker i dessa nämnder inte uppfattar sig som kulturpolitiker. Störst betydelse för skillnaden i svarsfrekvens mellan könen har antagligen den mellan andelen svarande kvinnor och män i kommunstyrelserna och utbildningsnämnderna.

Jämför vi svarsfrekvensen i rikspartierna ser vi att det inte finns några stora skillnader. Folkpartisterna har svarat flitigast och miljöpartisterna i minst utsträckning. Allra lägst svarsfrekvens, 58 procent, finner vi bland företrädare för lokala partier.

Tabell 23: Svarsfrekvens i olika nämnder och partier

	Alla kulturpolitiker			Svarsfrekvens		
	Antal	Procent av alla	Procent kvinnor	Kvinnor	Män	Totalt
Totalt (nettourval)	2652	100	43	68	70	69
Nämndtyper						
Kulturdominerade	601	23	49	69	72	70
Kultur och fritid	1162	44	40	70	70	70
(Ut)bildningsdominerade	309	12	47	60	70	65
Barn/ ungdomsdominerade	96	4	47	71	72	72
Breda sektorsövergripande	235	9	50	67	67	67
Kommunstyrelse (utskott)	203	8	30	58	65	63
Kommundelsnämnd (utskott)	15	1	47	100	38	67
Utskott i kommunfullmäktige	31	1	52	69	80	74
Parti						
Vänsterpartiet	243	9	40	73	70	71
Socialdemokraterna	1033	39	45	69	70	69
Miljöpartiet	75	3	49	69	61	65
Centerpartiet	320	12	45	65	72	69
Folkpartiet	164	6	39	78	75	76
Kristdemokraterna	209	8	43	71	67	68
Moderaterna	494	19	43	63	71	68
Övriga partier	106	4	40	48	64	58
Partilösa/opolitiska	8	0,3	38	100	40	63

När det gäller skillnader i svarsfrekvens mellan ledamöter, ordförande, och vice ordförande är detta lite mer problematiskt att uttala sig om. Det visade sig att ett antal personer som svarat på enkäten angav att de hade presidieuppdrag i nämnden där jag i urvalet registrerat andra personer som innehavare av dessa poster. En förklaring till detta skulle kunna vara att uppgifterna urvalet

grundades på var inaktuella. En annan möjlighet är att några av de svarande missuppfattat frågan och menat att de har (eller kanske har haft) presidieuppdrag i någon annan nämnd eller liknande. Ett stöd för det senare är att i 12 kommuner har två personer angivit att de är ordförande i nämnden. Men om man utgår från den ursprungliga registreringen så kan man konstatera att presidieledamöter tenderar att ha en något högre svarsfrekvens än övriga ordinarie ledamöter, närmare bestämt 74 procent.

Svar på enkäten har inkommit från minst en kulturpolitiker i alla Sveriges 289 kommuner. I femton kommuner har alla tillfrågade skickat in sina enkäter och från drygt var fjärde kommun har 80 procent eller fler svarat. I tolv procent av kommunerna ligger svarsprocenten under 50 procent.

Svarsfrekvensen är över 70 procent i 10 av landets län, högst i Södermanland (79 procent) och Halland (78), och lägst i Norrbotten (55) och på Gotland (56). Generellt var andelen svarande högre i större kommuner, 74 procent i större städer mot 62 i glesbygd.

I Tabell 24 redovisas hela urvalet uppdelat på alla de 289 kommunerna. Här kan man utläsa hur många kulturpolitiker som finns i kommunen enligt nettourvalet (det vill säga exklusive vakanser och oanträffbara personer), andelen kvinnor av dessa, hur många som svarat samt vilken typ av kulturansvarig nämnd det rör sig om.

Tabell 24 Kommunerna: Antal kulturpolitiker, andel kvinnor, andel svarande och typ av nämnd.

Kommun	N	Kv	Sv	Nämnd	Kommun	N	Kv	Sv	Nämnd
Ale	9	33	44	Utb	Eslöv	9	67	56	Kultur
Alingsås	11	27	73	K/F	Essunga	3	33	100	KS
Alvesta	9	44	56	K/F	Fagersta	11	45	55	Utb
Aneby	11	64	82	Barn/U	Falkenberg	11	18	91	K/F
Arboga	13	54	62	K/F	Falköping	13	46	69	K/F
Arjeplog	8	38	88	Utb	Falun	9	11	89	Kultur
Arvidsjaur	11	45	45	Kultur	Filipstad	11	64	64	Bred
Arvika	9	50	44	Kultur	Finspång	7	43	100	K/F
Askersund	7	29	86	K/F	Flen	11	55	100	K/F
Avesta	15	40	53	Utb	Forshaga	5	0	80	KS
Bengtstors	7	43	57	Utb	Färgelanda	11	45	45	Bred
Berg	11	36	55	Bred	Gagnef	7	29	57	K/F
Bjurholm	9	11	44	KS	Gislaved	9	56	67	Kultur
Bjuv	11	45	55	Utb	Gnesta	5	60	60	K/F
Boden	11	20	73	K/F	Gnosjö	11	18	73	K/F
Bollebygd	9	22	44	KS	Gotland	9	33	56	K/F
Bollnäs	9	33	56	K/F	Grums	13	46	77	KS
Borgholm	9	56	67	K/F	Grästorp	5	40	60	K/F
Borlänge	13	46	77	Kultur	Gullspång	5	0	40	K/F
Borås	9	67	78	Kultur	Gällivare	11	18	36	K/F
Botkyrka	11	30	45	K/F	Gävle	13	38	62	K/F
Boxholm	10	30	60	KS	Göteborg	11	55	82	Kultur
Bromölla	7	33	71	Kultur	Götene	13	38	77	Barn/U
Bräcke	13	69	77	Bred	Habo	9	22	78	K/F
Burlöv	11	30	64	K/F	Hagfors	11	36	73	Bred
Båstad	11	45	64	K/F	Hallsberg	13	54	77	K/F
Dals-Ed	11	64	91	Barn/U	Hallstahammar	11	36	64	Bred
Danderyd	9	44	89	K/F	Halmstad	11	55	55	Kultur
Degerfors	7	43	57	K/F	Hammarö	8	25	63	K/F
Dorotea	7	43	57	Utb	Haninge	9	56	44	K/F
Eda	7	14	86	K/F	Haparanda	9	50	44	Barn/U
Ekerö	9	44	89	Kultur	Heby	10	40	50	K/F
Eksjö	13	54	69	K/F	Hedemora	9	44	89	K/F
Emmaboda	12	42	58	Utb	Helsingborg	9	22	78	Kultur
Enköping	11	27	100	K/F	Herrljunga	7	29	57	Kultur
Eskilstuna	11	45	73	K/F	Hjo	11	36	64	Barn/U

Kommun	N	Kv	Sv	Nämnd	Kommun	N	Kv	Sv	Nämnd
Hofors	9	67	67	Utb	Köping	11	36	36	K/F
Huddinge	5	60	80	Kultur	Laholm	9	33	89	K/F
Hudiksvall	7	43	57	KDN	Landskrona	11	27	45	Kultur
Hultsfred	13	23	62	K/F	Laxå	5	60	60	Utb
Hylte	9	13	56	K/F	Lekeberg	9	56	78	K/F
Håbo	9	56	67	Utb	Leksand	11	27	91	KS
Hällefors	7	43	57	Utb	Lerum	9	78	78	Kultur
Härjedalen	6	33	83	Kultur	Lessebo	11	50	73	KS
Härnösand	9	67	67	Barn/U	Lidingö	7	43	100	K/F
Härryda	22	50	73	Fullm	Lidköping	11	73	64	Kultur
Hässleholm	11	45	73	Kultur	Lilla Edet	7	43	86	Kultur
Höganäs	9	44	67	K/F	Lindesberg	9	33	78	K/F
Högsby	7	14	43	K/F	Linköping	11	50	100	K/F
Hörby	8	25	88	K/F	Ljungby	7	43	86	K/F
Höör	14	64	86	Kultur	Ljusdal	5	40	80	KS
Jokkmokk	11	55	36	K/F	Ljusnarsberg	3	0	33	KS
Järfälla	9	44	22	Utb	Lomma	7	29	43	Kultur
Jönköping	11	36	73	Kultur	Ludvika	11	45	82	K/F
Kalix	9	25	44	K/F	Luleå	13	54	54	Kultur
Kalmar	11	36	55	K/F	Lund	11	36	64	K/F
Karlsborg	7	71	57	K/F	Lycksele	7	57	57	K/F
Karlshamn	11	45	45	K/F	Lysekil	11	45	55	K/F
Karlskoga	11	27	73	Kultur	Malmö	11	64	82	Kultur
Karlskrona	11	45	73	K/F	Malung	7	43	71	Kultur
Karlstad	9	44	78	Kultur	Malå	9	33	33	KS
Katrineholm	11	55	55	Kultur	Mariestad	11	55	82	Kultur
Kil	8	50	63	K/F	Mark	7	57	71	Kultur
Kinda	5	40	60	K/F	Markaryd	10	40	80	Utb
Kiruna	8	63	63	K/F	Mellerud	7	29	86	Utb
Klippan	8	25	75	K/F	Mjölby	7	29	71	K/F
Kramfors	11	64	73	Bred	Mora	9	56	78	Kultur
Kristianstad	11	36	91	K/F	Motala	9	22	78	Utb
Kristinehamn	10	56	80	K/F	Mullsjö	7	29	57	K/F
Krokom	5	60	40	Kultur	Munkedal	11	27	64	Barn/U
Kumla	11	45	91	K/F	Munk/Fors	7	71	71	Utb
Kungsbacka	7	71	100	Kultur	Mölndal	9	44	100	K/F
Kungsör	7	50	86	Kultur	Mönsterås	7	57	71	Kultur
Kungälv	5	40	80	Kultur	Mörbylånga	11	45	64	K/F
Kävlinge	13	31	54	Kultur	Nacka	8	38	75	Kultur

Kommun	N	Kv	Sv	Nämnd	Kommun	N	Kv	Sv	Nämnd
Nora	15	33	73	KS	Smedjebacken	6	17	83	Kultur
Norberg	3	67	100	K/F	Sollefteå	10	40	70	Bred
Nordanstig	13	15	54	KS	Sollentuna	7	57	57	Kultur
Nordmaling	11	36	82	Bred	Solna	9	33	89	K/F
Norrköping	9	22	78	Kultur	Sorsele	9	67	44	Bred
Norrhälje	10	40	90	K/F	Sotenäs	11	45	91	Utb
Norsjö	5	60	60	Utb	Staffanstorps	9	67	67	K/F
Nybro	9	67	89	K/F	Stenungsund	7	57	86	Fullm
Nykvarn	9	33	67	KS	Stockholm	11	64	55	Kultur
Nyköping	11	27	100	Utb	Storfors	3	67	67	Fullm
Nynäshamn	11	45	73	Bred	Storuman	8	50	75	KDN
Nässjö	9	33	67	K/F	Strängnäs	11	18	73	K/F
Ockelbo	11	45	64	Bred	Strömstad	11	18	45	KS
Olofström	11	64	73	Utb	Strömsund	11	70	82	K/F
Orsa	11	27	64	KS	Sundbyberg	13	46	69	Barn/U
Orust	9	56	67	Bred	Sundsvall	11	50	82	Kultur
Osby	13	54	77	Utb	Sunne	13	46	69	Utb
Oskarshamn	9	44	56	Kultur	Surahammar	5	60	60	KS
Ovanåker	7	43	57	K/F	Svalöv	13	46	69	Utb
Oxelösund	9	44	89	Bred	Svedala	9	33	44	KS
Pajala	7	57	86	K/F	Svenljunga	7	33	57	K/F
Partille	7	43	86	K/F	Säffle	10	30	90	K/F
Perstorp	7	50	43	Kultur	Säter	5	60	60	Kultur
Piteå	13	54	69	K/F	Sävsjö	7	71	57	Kultur
Ragunda	12	67	83	Bred	Söderhamn	11	55	73	K/F
Robertsfors	11	18	64	KS	Söderköping	13	46	62	KS
Ronneby	11	9	45	K/F	Södertälje	11	36	82	Utb
Rättvik	7	57	86	Kultur	Sölvesborg	8	0	75	K/F
Sala	9	33	100	K/F	Tanum	11	36	55	K/F
Salem	7	43	57	Kultur	Tibro	7	14	57	K/F
Sandviken	8	50	63	K/F	Tidaholm	11	55	82	K/F
Sigtuna	7	43	71	K/F	Tierp	9	56	56	K/F
Simrishamn	6	33	83	Kultur	Timrå	9	33	67	K/F
Sjöbo	9	33	78	Kultur	Tingsryd	9	33	78	K/F
Skara	9	33	67	K/F	Tjörn	11	55	82	K/F
Skellefteå	11	45	91	Kultur	Tomelilla	7	14	86	K/F
Skinnskatteberg	7	43	71	K/F	Torsby	7	57	57	Kultur
Skurup	9	44	56	K/F	Torsås	5	0	80	K/F
Skövde	7	57	71	Kultur	Tranemo	13	46	54	Utb

Kommun	N	Kv	Sv	Nämnd	Kommun	N	Kv	Sv	Nämnd
Tranås	9	22	78	K/F	Värmdö	9	33	78	K/F
Trelleborg	11	33	73	Kultur	Värnamo	11	55	73	Kultur
Trollhättan	13	50	77	Bred	Västervik	11	36	73	Kultur
Trosa	7	43	71	K/F	Västerås	7	29	71	K/F
Tyresö	9	56	100	K/F	Växjö	11	45	82	Kultur
Täby	5	40	80	K/F	Ydre	6	83	67	K/F
Töreboda	7	43	71	K/F	Ystad	12	58	75	K/F
Uddevalla	9	67	78	Kultur	Åmål	7	43	57	Bred
Ulricehamn	5	20	100	KS	Ånge	11	27	45	Bred
Umeå	10	70	70	Kultur	Åre	2	0	50	KS
Upplands-Bro	11	64	64	Utb	Årjäng	7	33	57	Kultur
Upplands-Väsby	10	40	70	K/F	Åsele	7	29	71	K/F
Uppsala	11	45	91	Kultur	Åstorp	9	67	67	K/F
Uppvidinge	7	29	43	K/F	Åtvidaberg	5	40	40	K/F
Vadstena	7	71	71	Kultur	Älmhult	5	80	80	K/F
Vaggeryd	9	44	78	K/F	Älvdalen	11	55	73	Bred
Valdemarsvik	11	36	64	KS	Älvkarleby	9	67	78	K/F
Vallentuna	9	50	78	Kultur	Älvsbyn	9	44	44	K/F
Vansbro	9	88	56	Bred	Ängelholm	11	55	64	Kultur
Vara	9	67	78	K/F	Öckerö	7	14	43	K/F
Varberg	11	45	82	K/F	Ödeshög	6	60	67	K/F
Vaxholm	4	67	25	Kultur	Örebro	15	47	53	Utb
Vellinge	13	23	69	Bred	Örkelljunga	7	14	71	K/F
Vetlanda	9	33	89	K/F	Örnsköldsvik	13	46	54	K/F
Vilhelmina	11	73	55	Utb	Östersund	9	44	89	K/F
Vimmerby	11	36	55	Utb	Österåker	7	43	71	Utb
Vindeln	7	43	86	K/F	Östhammar	7	71	57	Kultur
Vingåker	9	33	78	K/F	Östra Göinge	8	63	88	K/F
Vårgårda	9	33	33	K/F	Överkalix	3	67	33	Barn/U
Vänersborg	5	20	100	Barn/U	Övertorneå	7	29	57	K/F
Vännäs	10	70	50	Bred	Totalt	2652	43	69	

Kommentar: Förkortningarna i sista kolumnen står för:

N - Antal ordinarie ledamöter (netto)

Kv - Andel kvinnor

Sv - Svartsprocent

Nämnd - Typ av kulturansvarig nämnd

Kultur - Kulturdominerad nämnd

Bred - Bred sektorsövergripande nämnd

K/F - Kultur- och fritidsnämnd

KS - Kommunstyrelse (ibland utskott)

Utb - Utbildningsdominerad nämnd

Barn/U - Barn/ ungdomsdominerad nämnd

Fullm - Utskott i kommunfullmäktige

KDN - Kommunfullmäktige eller motsv

Referenser

Bennulf, Martin: *Miljöopinionen i Sverige*, Dialogos, Lund 1994.

Bäck, Henry: *Kommunpolitiker i den stora nyordningens tid*, Liber, Malmö 2000.

Calmfors, Lars: "Förstärk experternas roll i politiken", Dagens Nyheter 1999-11-14.

Hagevi, Magnus: *Professionalisering och deltagande i den lokala representativa demokratin. En analys av kommunala förtroendeuppdrag 1999*, Cefos, Göteborgs universitet, 2000.

Hallström, Nils-Eric: *Bristen på politiker - ett demokratiskt dilemma. En undersökning av fullmäktigeledamöters attityder till sin roll som politiker*, Centrum för kommunstrategiska studier, Linköping 2001.

Hauge, Hans och Henrik Horstbøll (red): *Kulturbegrebets kulturhistorie*, Aarhus universitetsforlag, Aarhus 1989.

Hernes, Helga Maria: *Welfare state and woman power : essays in state feminism*, Norwegian University Press, Oslo 1987.

Holmberg, Sören: "Riksdagen representerar svenska folket" : empiriska studier i representativ demokrati, Studentlitteratur, Lund 1974.

Karlsson, David: *Ideologisk sexkamp - Kommunala kulturpolitiker tävlar i de klassiska ideologierna*. Papper presenterat vid Nordiska kommunalforskarkonferensen, Bergen 2000.

- Karlsson, David: "Ny som förtroendevald i kommuner och landsting", i *Att vara med på riktigt - demokratiutveckling i kommuner och landsting. Bilagor till betänkande av Kommundemokratikommittén* SOU 2001:48, 2001.
- Kommunpolitikern - Vem är det?*, Svenska kommunförbundet och Landstingsförbundet, 2000.
- Kruskal, Joseph B och Myron Wish: *Multidimensional scaling, Quantitative Applications in social Sciences 11*, Sage University Papers, Beverly Hills 1978.
- Kulturbarometern.*, Statens kulturråd, Stockholm 2000.
- Mangset, Per: *Kulturliv og forvaltning*, Universitetsforlaget, Oslo 1994.
- Onsér-Franzén, Jill: *Kulturernas kamp? En etnologisk undersökning av kommunala politiker, och deras syn på kultur och utformning av praktisk kulturpolitik i en medelstor svensk kommun 1978-1985*, Etnologiska föreningen i Västsverige, Kommentus, Göteborg 1992.
- Oskarson, Maria: *Klassröstning i Sverige : rationalitet, lojalitet eller bara slentrian*, Nerenius & Santérus, Stockholm 1994.
- Phillips, Anne: *Närvaons politik - den politiska representationen av kön, etnicitet och ras*, Studentlitteratur, Lund 2000.
- Prop 1974:28, *Den statliga kulturpolitiken*
- Putnam, Robert: *Den fungerande demokratin. Medborgarandans rötter i Italien.*, SNS, Stockholm 1997.
- Skog, Margareta (red): *Det religiösa Sverige. Gudstjänst- och andaktsliv under ett veckoslut kring millennieskiftet*, Libris, Örebro 2001.
- SOU 1995:85, *Tjugo års kulturpolitik 1974-1994 Tabellbilaga*

Wallin, Gunnar, Henry Bäck och Merrick Tabor: *Kommunalpolitikerna. Rekrytering - Arbetsförhållanden - Funktioner*, Ds Kn 1981:17-18, 1981.

Westerståhl, Jörgen och Folke Johansson: *Medborgarna och kommunen, studier av medborgerlig aktivitet och representativ folkstyrelse*, Stockholm 1981.

Vestheim, Geir: "Kulturpolitikk som praksis og forskningsfelt". *Kulturpolitisk Tidsskrift*, 1997:1.